

زنجیرەی ڕێنوێن بۆ منداڵان
٣

ژیانی هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ بۆ منداڵان

نووسینی
نهاد جلال حبيب الله

ژیانی

هاوەڵانی پێغەمبەر(ﷺ)

بۆ منداڵان

نهاد جلال حبیب الله

بسم الله الرحمن الرحيم

ناوی کتێب: ژیانی هاوەڵانی پێغەمبەر(ﷺ) بۆ منداڵان.

نووسەر: نهاد جلال حبیب الله.

زنجیرە: زنجیرەی رێنوێن بۆ منداڵان(٣).

دیزاینی بەرگ: حکیم أبوبکر.

دیزاینی ناوەوە: نهاد جلال.

چاپخانە: رێ نوێ.

ساڵ و شوێن‌و ژمارەی چاپ: ١٤٣٤ کۆچی، سلێمانی، چاپی دووەم.

تیراژ: ١٠٠٠ دانە.

نرخ: ١٧٥٠ دینار.

ژمارەی سپاردن: (١٩١٨) ی ساڵی ٢٠١١ ی پێدراوە.

Nihad.jalal@gmail.com

پێشکەشە

* بە دایك و باوکی ئازیزم و برا و خوشکە خۆشەویستەکانم.

* بە منداڵە ئازیز و چاوگەشەکەم سایە خان و دایکی باوەڕداری.

* بە هەموو منداڵێکی سەر ئەم زەویە.

* بەو مامۆستایانەی یەکەم پیتی خوێندنیان فێر کردووم تا ئەمڕۆ.

* بە هاوڕێیانی ئازیزم.

* بەو کەسەی لە نزای خێردا بێبەشم ناکات.

پێشەکی

سوپاس و ستایش بۆ خوای گەورە، خوایە هەموو ستایشێ بۆ تۆ، خوایە هەموو سوپاسێ بۆ تۆ بەو جۆرەی شیاوی شکۆ و گەورەییتە، صەڵات و سەلامی خوا بۆ سەر پێغەمبەری خۆشەویست و ئازیزمان موحەممەد بە دایك و باوکەوە بەقوربانی بین. صەڵات و سەلامی خوا لە ئالوبەیتی پێغەمبەر (ﷺ) و هاوەڵانی دەوری.

سوپاس بۆ خوای گەورە لە رەمەزانی سێ ساڵ لەمەوبەردا خوای گەورە ویست و تواناو یارمەتی پێبەخشین تا بتوانین لە خزمەت ژیانی پڕ خێرو بەرەکەتی پێغەمبەری خوادا (ﷺ) بین و بە شێوەیەکی پەروەردەیی پوختەیەکی بنووسین بۆ منداڵانی ئازیزی موسڵمان بە ناونیشانی (ژیانی پێغەمبەر(ﷺ) بۆ منداڵان) کە برای بەڕێزمان کاك فائق لە کتێبخانەی نارین چاپی یەکەمی بە شێوەیەکی جوان چاپکرد و ئێستاش وا پشت بە خوا چاپی دووەمی دەکرێتەوە، بەوپەڕی دڵخۆشیەوە پێشوازیەکی گەرم و گوڕی لێکراو مامۆستای ئازیز و بەڕێزیش مامۆستا فازیل هەستا بە وەرگێڕانی بۆ سەر زمانی ئینگلیزی.

بۆ رەمەزانی دووەم خوای گەورە توانای بەم بەندەی خۆی بەخشی تا درێژە بدەین بەو رێڕەوەی خۆشەویستانی خواو کتێبێکی ترمان نووسی سەبارەت بە (ژیانی خەلیفەکانی پێغەمبەر (ﷺ) بۆ منداڵان) کە برایانی ئازیزی کتێبخانەی رۆشنبیر بە چاپیان گەیاند و چاپی یەکەمی تەواو بوو و پشت بە خوا بەم زوانەش چاپی دووەمی دەکرێت.

دوای ئەوەش رەمەزانێکی تر بەرەکەتی خۆی هێناو لە خزمەت ژیانی هاوەڵا دا بووین کە ئەوەیان وەرگێڕانی کتێبەکەی ئیمامی کاندهلەوی بوو کە برایانی کتێبخانەی رۆشنبیر لە سێ بەرگدا بەچاپیان گەیاند.

ئەم ڕەمەزانەش بە پێویستمان زانی لە خزمەت ژیانی هاوەڵاندا بین بۆ منداڵانی خۆشەویست تا درێژەیەك بدەین بەو زنجیرەی ژیانی خۆشەویستانی خوا، بەڕاستیش هاوەڵانی دەوری پێغەمبەر (ﷺ) خۆشەویستی خوا بوون و خوا لەوان ڕازی و ئەوانیش لەخوا ڕازی بوون، هەر ئەوان بوون وەك پەپولە بە دەوری پێغەمبەردا (ﷺ) دەهاتن و دەچوون و خۆیان کرد بە پردێ تا ئەم ئایینەی خوا بگەیەنن بە سەرجەم مرۆڤایەتی.

هەر ئەوان بوون پشتیان کردە چێژە کاتیەکان و بەرگەی سەختیەکانیان دەگرتن لە پێناو ڕازی کردنی خواو ڕزگارکردنی مرۆڤایەتیدا.

بۆیە بەڕاستی پێویستە ئەوانە بکەینە سەرمەشق بۆ خۆمان و منداڵ و نەوەکانمان تا ڕێی سەرفرازی بگرین.

لێرەدا ژیانی پانزە هاوەڵی خۆشەویستمان بە نموونە هێناوە و لەشێوەی گێڕانەوەی ژیانیان و پرسیار و وەڵام و پەند و ئامۆژگاریدا ژیانی هەرکام لەوانمان هێناوە، دواجاریش کۆمەڵێ پرسیارمان داناون تا منداڵی ئازیز بەدوای وەڵامەکانیاندا بگەڕێ کە وەڵامەکانیشیان لە خودی ئەم نووسینەدا هەن.

بەو هیوایەی خوای گەورە ئەم کارەی لێوەرگرتبێن و پاك و پوخت تەنها لەپێناو خۆیدا بێت. خەڵکیش بە گشتی و منداڵی موسڵمان بە تایبەتی سوودی لێ ببینن و ئەو هاوەڵانە بکەنە پێشەنگی ژیانیان، بە ئومێدی ئەوەش هەر کەس ئەو نووسینە دەخوێنێتەوە ئەگەر تەنها بە یەك نزاش بێت ئەم بەندەی خوایە لە نزا بێبەش نەکات.

﴿إِنْ أُرِيدُ إِلاَّ الإِصْلاَحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي
إِلاَّ بِاللّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾

نهاد جلال حبيب الله

ڕەمەزانی ١٤٣٢ك.

یەکەم

سەلمانی فارسی

سەلمانی فارسی ئەو هاوەڵە ئازیز و خۆشەویستە ی پێغەمبەری خوایە کە لە وڵاتی ئێرانەوە بەدوای ڕاستیدا گەڕاو کەس و کاری خۆی بەجێهێشت لە پێناو ڕەزامەندی خوادا تا گەیشت بە پێغەمبەر(ﷺ) و باوەڕی پێ هێنا، پێغەمبەریش (ﷺ) هێندەی خۆش دەویست فەرمووی (سەلمان لە ئێمەی ئالوبەیتە) (سەلمان منّا أهل البيت)، سەلمانیش هێندە ئیسلامی لا خۆشەویست بوو دەیوت من کوڕی ئیسلامم.

سەلمان منداڵێك بوو لە ناوچەی ئەسبەهان لە گوندێ کە پێی دەوترا جەی، منداڵێکی خوێن گەرم و ئێسك سووك بوو، باوکی سەلمان کەسێکی ناودارو زۆر ناسراوی ناوچەکە بووو زۆر سەلمانی خۆشدەویستو هیچکات لە خۆی دووری نەدەخستەوە.

لەو ناوچانەی کە سەلمانی تێدا دەژیا خەڵکی لەجیاتی خوا ئاگریان دەپەرست، سەلمانیش لەگەڵ باوکیدا دەچوو بۆ پەرستگای ئاگرو لەوێ وەك ئەوان بە بێباوەڕی دەژیا تا ئەوەی سەرقاڵ دەبوو بە سەرپەرشتی ئاگری ناو پەرستگاکەوە، باوکیشی زۆر دڵخۆش دەبوو کە کوڕەکەی بەوجۆرە لەسەر ئەو ئایینەیە و هەمیشە لەگەڵ خۆیەتی.

پەندو ئامۆژگاری

دەبێ سوپاسی خوا بکەین کە ئێمە وەك سەلمان لەناو بێباوەڕاندا لەدایك نەبوین و خوای گەورە دایك و باوك و کەس و کاری باوەڕداری پێ بەخشیوین، ئەگەر نا ئێمەش تووشی تاوان دەبووین.

باوکی سەلمان سەرقاڵی ئیشی باخ و کشتوکاڵیش دەبوو و هەموو جارێك سەلمانی لە ماڵ دادەناو خۆی دەچوو بۆ ئیشکردن لە باخەکە، ڕۆژێکیان ئیشی هەبوو بۆیە سەلمانی نارد بۆ ئیشێك، سەلمانیش چوو و لە ڕێگەدا دای بە پاڵ کڵێسایەکی مەسیحیەکاندا، سەیری کرد ئەوان نوێژ دەکەن، سەلمان زۆر سەرسام بوو بەوە چونکە ئەوە یەکەمجاری بوو ئەو کەسانەو ئەو ئاینە ببینێ، بۆیە چوو بۆ لایان و تا ئێوارە لەلایان مایەوە.

پرسیار: ئایا ئایینی مەسیحیەت ئایینێکی ڕاستە؟

وەڵام: بەڵێ ئایینی مەسیحیەت ئایینێکی ڕاستەو خوا ناردوویەتی بۆ پێغەمبەر عیسا (علیه السلام)، بەڵام کاتێ ئایینی ئیسلام هات ئیتر نابێ هیچ کەس مەسیحی بێت و هەموو کەس دەبێ بێنە ناو ئیسلام، ئەگەریش هەرکەس ئەمڕۆ ببێت بە مەسیحی ئەوە لە فەرمانی خوا دەرچووە و دەچێتە دۆزەخ چونکە مەسیحیەکانی ئەمڕۆ دەڵێن سێ خوا هەیە و عیسا کوڕی خوایە کە ئەوەش کوفرە، چونکە مەسیحیەت لە سەردەمی سەلماندا بڕوای بە خوای تاك و تەنها هەبوو.

سەلمان پرسیاری کرد وتی لەکوێ بە چاکی دەتوانم لە مەسیحیەت تێبگەم؟

وتیان دەبێت بچیت بۆ شام.

سەلمانیش گەڕایەوە بۆ ماڵەوە.

بەڵام باوکی ترسا بوو کە کوڕەکەی نەهاتۆتەوەو خەڵکی ناردبوو بە شوێنیدا و خۆیشی دەستی لە ئیش هەڵگرتبوو و بەدوای سەلماندا دەگەڕا.

کاتێ سەلمان چوویەوە ماڵەوە بە باوکی وت کە ئەو خەڵکەی بینیوە و وتی تا ئێوارە لای ئەوان بووە، باوکیشی وتی ڕۆڵەکەم ئاینەکەی ئەوان هەڵەیە ئاینەکەی خۆت باشترە. بەڵام سەلمان وتی نا بەخوا ئاینەکەی ئەوان باشترە، باوکیشی کە ئەوەی بیست ترسا و سەلمانی لە ماڵەوە بەند کرد تا نەچێتە دەرەوە.

سەلمان بە کەسێکدا هەواڵی نارد بۆ مەسیحیەکان و وتی هەرکات چوون بۆ شام منیش لەگەڵتاندا دێم، ئەوانیش پێیان وت چەند ڕۆژێکی تر دەچن.

کاتێ ویستیان بچن سەلمانیش لەماڵ دەرچوو و چوو بۆلایان و لە پێناو ناسینی خوای تاك و تەنهادا ماڵ و وڵات و کەسوکاری خۆی بەجێهێشت.

کە چوو بۆ شام وتی چاکترین و خواناسترین کەس کێیە؟

ئەوانیش وتیان فلانە کەسە، سەلمانیش چوو بۆ لای و وتی من حەز دەکەم ببم بە مەسیحی و خزمەتی تۆ دەکەم تۆیش خوام پێ بناسێنە.

پەندو ئامۆژگاری

ڕەزامەندی خوای گەورەو بە گوێکرنی خوا زۆر گرنگترە لەکەسوکارو شوێن و ماددەو هەرشتێکی تر وەك چۆن سەلمان لە پێناو ناسینی خوادا وازی هێنا لە هەموو شتێك.

....

سەلمان لای ئەو کەسە مایەوە و فێری خواپەرستی دەبوو و خزمەتی ئەو زانایەی دەکرد، کەچی سەیری کرد ئەو کەسە کاتێ پارەی خێر دێنن بۆ لای پارەکە دەبات بۆ خۆی، بۆیە ڕقی بوو لەو کەسە، تا ئەوەی ئەو کەسە مرد و مەسیحیەکان کۆبوونەوە و تەرمەکەیان ئەسپەردە کرد.

پرسیار: ئەی سەلمان چی کرد ؟

وەڵام: سەلمان نەیتوانی ڕاستیەکان بشارێتەوە و بە خەڵکەکەی وت ئەو پیاوە درۆ خراپەکار بووە و بە خەڵکەکەی وت پارەکەی ئەو کەسە لە کوێدایە، بۆیە ئەوانیش چوون و پارەکەیان هێناو دابەشیانکرد بەسەر خەڵکدا.

ئینجا سەلمان لەلای زانایەکی تری مەسیحی مایەوە، سەیری کرد ئەم زانایە زۆر خواناس و باوەڕدارو چاکەکارە، بەردەوام لەلای بوو تا کاتێ سەرەمەرگی هات، لە سەرەمەرگیدا بە سەلمانی وت تەنها یەك کەس دەناسم بەڕاستی لەسەر ئایینی خوا مابێتەوە، ئەویش لە شاری موسڵە برۆ بۆ لای ئەو.

ئینجا ئەو زانایە مرد و سەلمانیش چوو بۆ لای ئەو زانایە لە موسڵ و وتی من لای زاناکەی شام بووم ئەویش پێش مردنی منی نارد بۆ لای تۆ.

پەندو ئامۆژگاری

لە ڕێگەی ناسینی خواو ڕەزامەندی خوادا نابێ ماندوو بین و دەبێ هەرگیز وازنەهێنین، هەروەها نابێ مردنی زاناو کەسەکان ببنە هۆکاری ساردبوونەوەمان لە ئایینی خوا.

....

سەلمان لای ئەو زانایەی موسڵ مایەوەو سەیری کرد کەسێکی زۆر خواناس و چاکەکارە، بەڵام هێندەی نەبرد ئەویش سەرەمەرگی هات و بە سەلمانی وت برۆ بۆ لای فلانە زانا کە لە نسیبینە.

ئینجا ئەو زانایەی موسڵیش مرد و سەلمانیش چوو بۆ لای ئەو زانایەی نسیبین و لای ئەویش مایەوە و سەیری کرد کەسێکی زۆر چاك و خواناسە، بەڵام ئەویش سەرەمەرگی هات، سەلمان وتی بچم بۆلای کێ؟ ئەویش وتی برۆ بۆ لای کەسێك کە لە عموریە دادەنیشێت.

سەلمانیش چوو بۆ لای ئەو کەسە و سەیری کرد ئەویش زانایەکی خواناسە، لای ئەویش مایەوە تا سەرەمەرگی هات.

ئەوکات سەلمان وتی دەبێ بچم بۆ لای کێ؟

ئەویش وتی کەس ناناسم بە تەواوی لەسەر ئایینی ڕاستی خوا مابێ، بەڵام بەم نزیکانە خوای گەورە کۆتا پێغەمبەری خۆی دەنێرێ لە خاکی عەرەب (لە وڵاتی مەککەو مەدینە) برۆ بۆ ئەوێ هەرکات هات باوەڕی پێ بهێنە.

پەندو ئامۆژگاری

١-هەموو کەسێك دەبێت بمرێت وەك چۆن ئەو زانایانەی سەلمان چوو بۆ لایان دەمردن، بەڵام کەسی چاك ئەوەیە بە خواناسیەوە بمرێت.

٢-دەبێت لەگەڵ ئەوەی مامۆستایەکمان مرد یان دوورکەوتەوە لێمان خێرا مامۆستایەکی تر پەیدا بکەین تا فێری پەیامی خواو زانستمان بکات.

....

سەلمان چەند ناونیشانێکی لەو زانایە وەرگرت و بڕیاریدا بچێت بۆ مەککە و مەدینە تا چاوەڕێی هاتنی کۆتا پێغەمبەری خوا بێت، لەگەڵ کاروانێکی بازرگانیدا ڕێککەوت و وتی چی پارەم هەیە دەیدەم بە ئێوە بەڵام لەگەڵ خۆتاندا بمبەن بۆ مەککەو مەدینە.

ئەوانیش ڕازی بوون، بەڵام کە بردیان بۆ ئەوێ ستەمیان لێ کرد و وەك کۆیلە فرۆشتیان بە کەسێکی جولەکە، سەلمانیش وەك کۆیلە لای ئەو کابرا جولەکەیە مایەوە و ئیشی بۆ دەکرد و چاوەڕێ بوو پێغەمبەری خوا بێت.

ڕۆژێکیان ئامۆزایەکی ئەو کابرا جوولەکەیە هات و سەلمانی لێ کڕی و لەگەڵ خۆیدا بردی بۆ مەدینە، سەلمان کە مەدینەی بینی زانی پێغەمبەری خوا لەوێدا دەبێت.

هێندەی نەبرد هەواڵێك هات وتیان لە مەککە کەسێك بە ناوی موحەمەد دەرکەوتووە دەڵێت پێغەمبەری خوام، سەلمانیش لە خۆشیدا خوریك بوو بکەوێت و بە

پەلە پرسیاری لێکرد چیت وت؟ بەڵام خاوەنەکەی لێی توورە بوو و وتی برۆ ئیشی خۆت بکە.

دواتر پێغەمبەر (ﷺ) کە هاتبوو بۆ قوبا سەلمان بڕێ خواردنی برد و چوو بۆ لای و وتی بیستوومە تۆ کەسێکی چاکیت ئینجا ئەو نیشانانەی تاقیکردەوە کە زانا مەسیحیەکە پێی وتبوو، ئەوکات زانی ئەوە پێغەمبەری خوایە، بۆیە خێرا موسڵمان بوو و باوەشی کرد بە پێغەمبەردا (ﷺ) و دەگریا.

ئینجا سەلمان بەسەرهاتی خۆی گێڕایەوە بۆ پێغەمبەر(ﷺ)، پێغەمبەریش (ﷺ) بەو ڕووداوەی سەرسام بوو و داوای کرد بیگێڕێتەوە بۆ هاوەڵان، ئەوانیش گوێیان لە بەسەر هاتەکەی گرت.

ئینجا سەلمان چوویەوە بۆ لای خاوەنەکەی و وتی دەمەوێت خۆم بکڕمەوە، کابراش داوای سامانێکی زۆری کرد، پێغەمبەر(ﷺ) بە هاوەڵانی فەرموو یارمەتی براکەتان بدەن، هاوەڵانیش یارمەتییان دا و سەلمان خۆی کڕیەوەو ئازاد بوو.

پەندو ئامۆژگاری

١-دەبێ کە ڕووداوێکی جوان و چاکمان هەبوو یان بیست بیگێڕینەوە بۆ کەس و هاوڕێ چاکەکانمان وەك چۆن سەلمان بەسەرهاتی خۆی گێڕایەوە.

٢-دەبێ بە هەموو جۆرێك یارمەتی خوشك و برا مسوڵمانەکانمان بدەین و هەوڵ بدەین لە سەختی ڕزگاریان بکەین وەك چۆن هاوەڵان هەموو پێکەوە یارمەتی سەلمانی فارسییان دا.

....

هاوەڵان مشتومڕیان بوو لەسەر سەلمان و هەریەکەو دەیوت سەلمان لە ئێمەیە، بەڵام پێغەمبەر فەرمووی سەلمان لە ئێمەی ئالوبەیتە، ئیتر هەمیشە سەلمان لەگەڵ

پێغەمبەر(ﷺ) بوو و زانستی وەردەگرت و لە مزگەوت دەژیا، زانستی لە پێغەمبەر وەردەگرت و بەشداری هەموو غەزاو جەنگەکانی دەکرد.

لە جەنگی خەندەقدا کە بێباوەڕان هاتن بەرەو مەدینە تا بدەن لە موسڵمانان و لە ناویان ببەن پێغەمبەر (ﷺ) ڕاوێژی کرد بە موسڵمانان تاکو بزانن چی بکەن، سەلمان وتی:

ئەی پێغەمبەری خودا با بەدەوری شارەکەدا چاڵێکی گەورە هەڵبکەنین ئیتر بێباوەڕان ناتوانن بێنە ناو شارەکەوە.

پێغەمبەریش (ﷺ) قسەکەی وەرگرت، بەوە بێباوەڕەکان نەیانتوانی بێنە ناو شارەکەو خوا بێباوەڕەکانی شکاند.

ڕۆژێکیان سەلمان و بیلال و سوهەیب تووڕە بوون لە ئەبوو سوفیان کە ئەوکات هێشتا موسڵمان نەبوو بوو، ئیمامی ئەبووبەکر پێی وتن چۆن وا دەڵێن بە گەورەی قورەیش؟ دواتر ئەبووبەکر هات بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) و بەسەرهاتەکەی بۆ گێرایەوە، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی (ئەی ئەبووبەکر لەوانەیە ئەو سیانەت تووڕە کردبن، ئەگەر تووڕەت کردبن ئەوا پەروەردگارت تووڕە کردووە)

خێرا ئەبووبەکر چوویەوە بۆ لایان و وتی برا ئازیزەکانم ئایا من ئێوەم تووڕە کردووە؟ وتیان نا ئەی ئەبووبەکر خوا لێت خۆش بێت.

سەلمانی فارسی هەمیشە هاوەڵانی بێدار دەکردەوە لەوەی ستەم نەکەن و لە نێو خەڵکدا دادپەروەر بن، زۆر لەخواترس بوو نوێژو پەرستش و گریانی لەبەر خوای گەورە زۆربوو، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا زۆربەی کات بە قسەو هەڵسوکەوتە جوانەکانی دڵی هاوەڵانی خۆشدەکرد و دەیخستنە پێکەنین.

هەروەها سەلمان زۆر خاکی بوو، زۆر جار بە تەنها لە ژێر سێبەری درەختێکدا دەخەوت و نانی سادەی دەخوارد و زۆر ڕێزی خەڵکی دەگرت.

سەلمان بەوجۆرە دەژیا تا ئەو کاتەی پێغەمبەر (ﷺ) کۆچی دوایی کرد، سەلمان زۆر دلگران و بێتاقەت بوو و هەرگیز ئەوەی لەبیر نەدەچوو، بەڵام بەردەوام لەسەر ئایینی ئیسلام بەردەوام بوو و بەشداری غەزای دەکرد و لە ئازادکردنی وڵاتی فارس و گەیاندنی ئیسلام بە ئێراندا بەشداری کردو بەردەوام خزمەتی دەکرد بە ئایینی خوا تا ئەوەی سەرەمەرگ هات و لەدوای تەمەنێکی زۆر لە سەردەمی خیلافەتی ئیمامی عوسمانی کوڕی عەففاندا کۆچی دوایی کرد.

پەندو ئامۆژگاری

نابێ مردنی کەسە گەورەو زاناکان ببنە هۆکاری ساردبوونەوەمان لە خزمەتکردن بە ئایینی خوا، بەڵکو دەبێت هەتا دوا ساتی ژیانمان خزمەت بکەین بە ئایینی خوا.

....

پرسیارەکان:

١–سەلمان لەکوێ دەژیا و باوکی سەرقاڵی چی بوو؟

٢–ئایینی مەسیحیەت چییە؟ ئایا درووستە ئێمە ببین بە مەسیحی؟

٣–سەلمان تا گەیشت بە پێغەمبەر(ﷺ) پێشتر بۆ چەند شوێن چوو؟

٤–سەلمان چۆن خۆی ئازاد کرد؟

٥–نەخشەکەی سەلمان لە جەنگی خەندەقدا چی بوو؟

٦–بەسەرهاتەکەی سەلمان لەگەڵ ئیمامی ئەبووبەکر باس بکە؟

٧–ئەگەر ئێستا سەلمانی فارسی لەلاتدا بوایە چیت پێ دەوت؟

دووەم

ئەبوو هورەیرە

یەکێکی تر لە هاوەڵانی خۆشەویستی پێغەمبەر(ﷺ) ئەبوو هورەیرە بوو کە پێغەمبەریش (ﷺ) زۆر ئەوی خۆشدەویست و نزای بۆ خۆی و دایکیشی کرد.

ئەبووهورەیرە یەمانی بوو، لە سەردەمی نەزانی و بێباوەڕیدا ناویان نابوو عەبد شەمس واتە بەندەی خۆر، ئەو ناوەشی هەر مایەوە تا موسڵمان بوو، ئەوکات پێغەمبەر (ﷺ) ناوەکەی گۆڕی و ناوی نا عەبدوڵا و بە (ئەبوو هورەیرە) یش بانگی دەکرد.

ئەبوو هورەیرە لە یەمەن لەگەڵ دایك و باوکیدا بوو و لەوێ هەر لە منداڵیەوە کەسێکی گورج و گۆڵ بوو و ئیشی دەکرد.

هێندەی نەبرد باوکی کۆچی دوایی کرد، ئیتر هێندەی تر ژیانیان سەخت بوو و بە هەژاری و نەداری لەگەڵ دایکیدا دەژیان.

ئەبوو هورەیرە ئیشی شوانەیی دەکرد و دەچوو مەڕی دەلەوەڕاند بۆ خەڵك تا بتوانێ بەوە بژێوی خۆی و دایکی دابین بکات.

پرسیار: بۆچی پێی دەوترێت ئەبوو هورەیرە (باوکی پشیلە بچووکەکە)؟

وەڵام: چونکە کاتێ کە ئەبوهورەیرە لەناو هۆزەکەی خۆیدا شوانی دەکرد پشیلەیەکی بچووکی هەبوو دەیبرد لەگەڵ خۆیداو یاری لەگەڵ دەکرد و هەمیشە ئەو پشیلەیەی لەلای خۆی دەپاراست و لای خۆیشیدا دەیخەواند.

بەوجۆرە ئەبووهورەیرە لەگەڵ دایکی ژیانی بەسەر دەبرد تا لە خزمەت پێغەمبەردا (ﷺ) موسڵمان بوو و باوەڕی پێ هێنا، ئەمەش کاتێ لەگەڵ دایکیدا کۆچی کرد بۆ مەدینە، بەڵام دایکی هەر بە بێباوەڕی مابوویەوە.

ئەبووهورەیرە هەمیشە ئوواتی ئەوە بوو دایکی موسڵمان بێت و نزای بۆ دەکرد، هەرچەندە دایکی لەسەر موسڵمان بوونی لێی تورە دەبوو بەڵام ئەبوو هورەیرە لەگەڵیدا نەرم و نیان بوو و چاکەی لەگەڵ دەکردو نزای خێری بۆ دەکرد.

پەندو ئامۆژگاری

١-دەبێت ناوی جوان بنێین لە منالّ، ئەگەریش ناوی ناشرین و خراپ بوو خێرا ناوەکەی بگۆڕین وەك چۆن پێغەمبەر (ﷺ) ناوی ئەبوهورەیرەی گۆڕی.

٢-نابێ لە بەردەم سەختیەکانی ژیاندا چۆك دابدەین وەك چۆن ئەبو هورەیرە لەگەڵ هەژاری و مردنی باوکیشیدا دەستبەردار نەبوو و کاری شوانی دەکرد.

٣-هەرچەندە دایك و باوکمان لەگەڵماندا توندبن نابێت بەرامبەریان خراپە بکەین و دەبێت لەگەڵیاندا چاك بین و ڕێزیان بگرین و هەمیشە نزای خێریان بۆ بکەین.

....

ئەبووهورەیرە زیاتر لە مزگەوتدا دەژیاو زۆربەی کاتەکانیشی لە خزمەت پێغەمبەردا(ﷺ) بوو و فەرموودەی لێ وەردەگرت و لەبەری دەکردن، هەرچەندە توانای نووسینی نەبوو بەڵام بە چاکی فەرموودەکانی لەبەر دەکردن و بۆ خەڵکی دەگێڕانەوە.

جارێکیان ئەبووهورەیرە هەستی کرد هەندێ جار فەرموودەی بیر دەچێتەوە، بۆیە چوویە خزمەت پێغەمبەر (ﷺ) و وتی: ئەی پێغەمبەری خوا من فەرموودەی زۆرت لێ دەبیستم و هەندێکیانم بیر دەچێتەوە.

پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: عەباکەت بڵاو بکەرەوە، ئەویش عەباکەی ڕاخست، پێغەمبەر(ﷺ) دەستی بەسەردا هێناو دواتر فەرمووی: هەڵیگرەوە

ئەویش هەڵی گرت، ئیتر دوای ئەوە هەرگیز فەرموودەی لەبیر نەدەچوو.

ئەبوهورەیرە لە هەموو هاوەڵان زیاتر فەرموودەی لە پێغەمبەر(ﷺ) دەگێڕایەوە هەرچەندە زۆر کەم لەگەڵ پێغەمبەر (ﷺ)ژیا، چونکە تەنها چوار ساڵ لەگەڵیدا ژیا.

ئەوەبوو دوای چوار ساڵەکە پێغەمبەر (ﷺ) کۆچی دوایی کرد، بەڵام لەو ماوەدا ئەبوهورەیرە هیچ دەرفەتی لەدەست نەدەدا و هەمیشە لەگەڵ پێغەمبەر (ﷺ) بوو و لەو پێناوەشدا هەموو نارەحەتیەکی دەبینی.

ڕۆژێکیان ئەبوهورەیرە زۆر برسی بوو، لە برساندا لە سەرەڕێگەدا ڕاکشابوو، ئیمامی ئەبووبەکر هات و دای بەلایدا، ئەبووهورەیرە پرسیارێکی لێکرد بەو هیوایەی ئیمامی ئەبووبەکر پێی بڵێ وەرە با بڕۆینەوە بۆماڵەوە.

بەڵام ئیمامی ئەبووبەکر نەیزانی مەبەستی ئەوەیە، بۆیە وەڵامی پرسیارەکەی دایەوە و چوو.

ئینجا ئیمامی عومەر هات و دای بەلایدا بەهەمان شێوە ئەویش چوو.

دواتر پێغەمبەر (ﷺ) هات و دای بەلایدا، کە ئەبوهورەیرەی بینی زانی زۆر برسیەتی، بۆیە هەڵیساندە سەر پێ و بردیەوە بۆ ماڵەوەی خۆیان، سەیری کرد قاپێ شیر لە ماڵیاندا هەیە، بە ئەبوهورەیرەی فەرموو بڕۆ هاوەڵانی صوففە بانگ بکە.

پرسیار: هاوەڵانی صوففە کێ بوون؟

وەڵام: ئەوانە بوون کە هەژار بوون و لەناو مزگەوتدا دەژیان و بەردەوام زانستیان وەردەگرت و خواردنیان لەلایەن موسڵمانانی ترەوە دابین دەکرا.

ئەبوهورەیرە چوو بۆ مزگەوت و ئەو هاوەڵانەی بانگ کردن، ئەوانیش چوون بۆ ماڵی پێغەمبەر(ﷺ) لەوێ پێغەمبەر (ﷺ) یەك یەك تێر شیری پێدان، ئینجا هەموویان چوونەوە.

پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی ئەی ئەبوهورەیرە ئێستا من و تۆ ماوینەتەوە، وتی بەڵێ، پێغەمبەری (ﷺ) بزەیەکی کرد و فەرمووی بخۆرەوە، ئینجا شیرەکەی پێدا

ئەبوهورەیرەش خواردیەوە، پێغەمبەر(ﷺ) هەمتری پێدا، ئەویش خواردیەوە، پێغەمبەر (ﷺ) بەردەوام شیری پێدەدا تا ئەبو هورەیرە تێر بوو و وتی ئەی پێغەمبەری وخوا (ﷺ) ئیتر ناتوانم. ئینجا پێغەمبەر(ﷺ) خۆیشی لە شیرەکەی خواردەوە.

پەندو ئامۆژگاری

١-لە پێناو وەرگرتنی زانست و ڕەزامەندی خوادا دەبێ هەموو سەختیەك قبووڵ بکەین وەك چۆن ئەبووهورەیرە بەرگەی هەژاری و برسێتی دەگرت لە پێناو وەرگرتنی فەرموودەی زیاتردا.

٢-دەبێ بەردەوام لە خزمەت فەرموودەکانی پێغەمبەردا (ﷺ) بین و لێیان تێبگەین و لەبەریان بکەین.

٣-دەبێ لەگەڵ دەوروبەرمان چاك بین و خاکی بین و هەژار و برسی تێر بکەین وەك چۆن پێغەمبەر (ﷺ) وایکرد.

....

جارێکیان ئەبوهورەیرە لەگەڵ ئیمامی عومەردا بوو، زۆر برسی بوو، فەرموودەی دەگێڕایەوە بۆ ئیمامی عومەر و لەگەڵیدا ڕێی دەبڕی تا گەیشتەوە ماڵەوە، بەڵام کە گەیشتنەوە ماڵەوە ئیمامی عومەر سەیری کرد هیچیان نەبوو تا پێکەوە بیخۆین.

ئەبو هورەیرە هەمیشە پرسیاری دەکرد لە پێغەمبەر (ﷺ)، ڕۆژێکیان پرسیاری لێکرد ئەی پێغەمبەری خوا چ خەڵکێ لە ڕۆژی دواییدا باشترین شەفاعەتی تۆیان بەردەکەوێ؟

پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: ئەی ئەبو هورەیرە دڵنیابووم پێش تۆ هیچ کەس ئەو پرسیارەم لێناکات چونکە دەبینم زۆر سووریت لەسەر وەرگرتنی فەرموودە، ئەوەی لە

ڕۆژی دواییدا زیاتر شەفاعەتی منی بەردەکەوێ کەسێکە بە پاك و پوختی لە دڵیەوە یان لە دەرونیەوە بڵێ (لا اله الا الله)

پەندو ئامۆژگاری

پرسیارکردن لە شتە چاکەکان بە تایبەت سەبارەت بە هۆکارەکانی ڕزگاربوونمان لە ڕۆژی دواییدا کارێکی زۆر چاکەو هیچ عەیب نیە لەو بارەوە هەرچەند پرسیار بکەین لە کەسی زاناو شارەزا.

ئەبوهورەیرە حەزی دەکرد دایکی موسڵمان بێت، بۆیە زۆرجار داوای لە دایکی دەکرد موسڵمان بێ.

ڕۆژێکیان داوای کرد موسڵمان بێ کەچی دایکی تووڕە بوو و قسەی ناشیرینی بەرامبەر بە پێغەمبەر (ﷺ)کرد، ئەبوهورەیرەش بەگریانەوە هات بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) و وتی ئەی پێغەمبەر (ﷺ) من دایکم بانگ دەکەم تا موسڵمان بێ کەچی ڕازی نابێ، ئەمڕۆش کە پێموت قسەی ناشیرینی بەرامبەر بە تۆ کرد.

ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) نزا بکە بۆ دایکم بەڵکو خوا ڕێنمونی بکات، پێغەمبەریش (ﷺ) نزای بۆ کرد و فەرمووی (خوایە دایکی ئەبوهورەیرە ڕێنموونی بکە) ئەبوهورەیرەش بە خۆشیەوە چوویەوە بۆ ماڵەوە تا بە دایکی بڵێ، کە چوویەوە تەقەی دا لە دەرگا بەڵام دایکی دەرگای بۆ نەکردەوە.

پرسیار: بۆچی دایکی دەرگای بۆ نەکردەوە؟

وەڵام: چونکە دایکی موسڵمان بوو بوو و خۆی دەشۆرد تا لە تاوانەکانی پاك ببێتەوە و بە پاکی بچێتە ناو ئایینی خواوە.

دایکی لە خۆشۆردن بوویەوەو هات و دەرگاکەی کردەوە و شایەتومانی هێنا، ئەبوهورەیرەش لەتاو خۆشیدا بە گریانەوە چوویەوە بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) و هەواڵی موسڵمانبوونی دایکی دا بە پێغەمبەر (ﷺ).

پێغەمبەریش (ﷺ) سوپاس و ستایشی خوای کرد، ئینجا ئەبو هورەیرە وتی ئەی پێغەمبەری خوا نزا بکە بۆ خۆم و دایکم تا لە بەندە باوەڕدارەکانی خوا بین و باوەڕدارانمان لا خۆشەویست بکات. پێغەمبەریش(ﷺ) نزای بۆ کردن و فەرمووی:(خوایە ئەم بەندەی خۆت ـ واتە ئەبو هورەیرە ـ و دایکی ئەو لای بەندەکانت خۆشەویست و ئەو باوەڕدارانەش لای ئەوان خۆشەویست بکە)

ئیتر هەر باوەڕدارێ باس و ناوی ئەبوهورەیرەی ببیستایە خۆشی دەویست.

پەندو ئامۆژگاری:

١–داوای نزای خێر بکەین لە کەسانی خواناس و چاکەکاری زیندوو نەک کەسانی مردوو.

٢–دەبێ ئەبوهورەیرەمان خۆش بوێ، ئەوانەش ئەویان خۆش نەوێ ئەوە ڕێگەی هەڵەیان گرتۆتەبەر.

....

بەوجۆرە ئەبوهورەیرە لەسەر خواپەرستی و هاودەمی پێغەمبەر (ﷺ) بەردەوام بوو تا کاتی کۆچی دوایی پێغەمبەر (ﷺ)، ئیتر ئەبوهورەیرە تەواو دڵگران و خەمبار بوو و دوای ئەوە هەرکات فەرموودەی دەگێڕایەوە ناوی پێغەمبەر(ﷺ) دەبرا لەتاو خۆشەویستی بۆ پێغەمبەر دەستی دەکرد بە گریان.

ئەبوهورەیرە کەسێکی نەرم و نیان و لەسەرخۆو خاکی و دنیانەویست بوو، حەزی بە دەسەڵات نەدەکرد، هەمیشە سەرقاڵی گەیاندنی فەرموودەکانی پێغەمبەر (ﷺ) بوو، تا ئەوەی لە تەمەنی پەنجاو نۆ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

لە نزای سەرەمەرگیدا دەیوت خوایە من حەزم بە دیداری تۆیە دەی تۆش دیداری منت پێ خۆش بێ.

پرسیارەکان

١-ژیانی منداڵی ئەبووهورەیرە چۆن بوو؟

٢-بۆچی پێی دەوترا ئەبووهورەیرە؟

٣-هاوەڵانی صوففە کێ بوون؟

٤-دایکی ئەبووهورەیرە چۆن موسڵمان بوو؟

٥-ئەبوهورەیرە زیاتر خۆی سەرقاڵی چی دەکرد؟

٦-بەسەرهاتەکەی ئەبووهورەیرەو ئیمامی عومەر چۆن بوو؟

٧-ئایا ئەبوهورەیرەت چەندە خۆش دەوێ؟

سێیەم

موعازی کوڕی جەبەل

یەکێك لە هاوەڵانی ئازیز و خۆشەویستی تری پێغەمبەر (ﷺ) موعازی کوڕی جەبەل بوو، موعاز ئەو هاوەڵە گەورەیە بوو کە زۆر زوو موسڵمان بوو و پێغەمبەریش (ﷺ) سوێندی خوارد ئەی موعاز سوێند بە خوا من تۆم خۆشدەوێت، موعازیش تەواو پێغەمبەری خوای لا خۆشەویست بوو و هەردەم لە خزمەتیدا بوو.

موعازی کوڕی جەبەل لە مەدینە دەژیا دوور لە شاری لە دایکبوونی ڕپێغەمبەر (ﷺ).

موعاز بالآبەرز و هەڵکەوتە و جوان و بۆن خۆش بوو، ڕەنگی سپی و چاوەکانی گەورە بوون، کوڕێکی زۆر نەرم و نیان بوو.

لە مەدینەدا سەرقاڵی ئیش و کار بوو تا ئەوەی جارێکیان هەواڵی پێغەمبەری (ﷺ) بیست، بۆیە کاتێ لەگەڵ خەڵکدا چوون بۆ مەککە بۆ حەج، لەوێ لە مەککە لە شاخی عەقەبەدا پێغەمبەری خوای (ﷺ) بینی و لەگەڵ هاوڕێکانیدا موسڵمان بوون و بەیعەتیان دا بە پێغەمبەر (ﷺ).

دواتر گەڕانەوە بۆ مەدینە، ئیتر لەوێ موعاز بەردەوام بانگەوازی دەکرد بۆ ئیسلام و هەوڵی دەدا خەڵکی لە بێباوەڕیەوە بەرەو لای خوا ڕاکێشێت.

پیاوێك هەبوو کە گەورەی هۆزەکەی موعاز بوو ناوی عەمر بوو، کوڕی ئەم پیاوەش ناوی موعاز بوو، ئەویش لەگەڵ موعازدا موسڵمان بوو بوو.

عەمر لە ماڵەکەی خۆیدا بتێکی دانا بوو و دەیپەرست و زۆر خزمەتی ئەو بتەی دەکرد و ڕۆژانە دەیشۆرد و بۆنی خۆشی لێدەدا و دەیپەرست، ناوی ئەو بتەی نابوو (مەنات).

موعازی کوڕی جەبەل لە گەڵ موعازی هاوڕێی و چەند گەنجێکی تری موسڵماندا شەو چوون و بتەکەیان برد و فڕێیاندایە ناو شەخەڵەوە تا عەمر بزانێ ئەو بتە هیچی بەدەست نیە و ئیتر ئەو بتە نەپەرستێ.

بەیانی کە ڕۆژ بوویەوە عەمر هات سەیری کرد بتەکەی دیار نەماوە، بۆیە خێرا چوو تا بگەڕێ بەدوای بتەکەدا.

سەیری کرد لەناو شەخەڵدا فڕێ دراوە، خێرا هەڵیگرت و شۆردی و بۆنی خۆشی بەسەردا کرد و چوو لەناو خەڵکەکەدا تووڕە بوو و وتی کێ هێرشی بردۆتە سەر خواکەمان.

بۆ سبەی شەو هەمان شت ڕوویدایەوە و بەیانی سەیری کرد لەناو پیساییدایەو هەمتر شۆردی و بۆنی خۆشی پیاداکرد و پێی وت من نازانم کێ وات لێدەکات دەی ئەگەر ڕاستە تۆ خوایت و سوودت هەیە خۆت بپاریزە.

شەو موعاز و هاوڕێکانی چوون بتەکەیان بردو بەستیانەوە بە سەگێکی تۆپیوەوە و فڕێیان دایە ناو شەخەڵ.

پرسیار: ئەی ئەمجار عەمر چی کرد؟

وەڵام: بەیانی عەمر سەیری کرد بتەکە نەماوە، بۆیە خێرا چوو بەدوایدا گەڕا تا دۆزییەوە، کە سەیری کرد وا پیس کراوە و نەیتوانیوە خۆی بپارێزێ وازی لە بتەکە هێناو زانی ئەو بتە خوا نیە و ئایینی ئیسلام ڕاستە، بۆیە چوو مسوڵمان بوو.

ئینجا کەوتە قسە کردن بۆ هۆزەکەی و پێی وتن ئەو مسوڵمان بووە و داوای کرد ئەوانیش موسڵمان بن، هۆزەکەشی هەمویان موسڵمان بوون.

پەندو ئامۆژگاری:

١-ژیری و زانایی بە گەورەیی و بچووکی نییە، ئەوەتا ئەو گەنجانە بە ژیری و لێزانی توانییان ببنە هۆی بەهۆش هاتنەوەو موسڵمان بوونی عەمر کە لەوان زۆر بەتەمەنتر بوو.

٢-پێویستە بەردەوام بانگەواز بکەین بۆ رێی خواو بۆ ئەوەش بەڵگەی جوان و ژیرانە بەکار بهێنین، هەروەها هەوڵ بدەین لە بانگەواز و هەر کارێکی چاکدا سوود وەربگرین لە هاورێ چاکەکانمان وەك موعاز و هاورێکانی.

....

موعاز بەردەوام بەوجۆرە بانگەوازی دەکرد بۆ ئایینی خواو چاوەرێ بوو پێغەمبەر (ﷺ) بێت بۆ مەدینە، کاتێ پێغەمبەر (ﷺ) هات بۆ مەدینە موعاز زۆر دڵخۆش بوو و بەردەوام لەگەڵ پێغەمبەر (ﷺ) بوو و زانستی لێ وەردەگرت تا ئەوەی بوو بە زانایەکی ناوداری ناو هاوەڵان.

تەنانەت هێندە جوان فێری قورئانی پیرۆز بوو بوو پێغەمبەر (ﷺ) دەیفەرموو (قورئان لە چوار کەسەوە وەربگرن، ئیبن مەسعودو موعازی کوڕی جەبەل و ئوبەی و سالمی مەولای ئەبو حوزەیفە) هەروەها هێندە شارەزای شەریعەتی ئیسلام بوو بوو پێغەمبەر (ﷺ) دەیفەرموو (لە ناو ئومەتەکەمدا شارەزاترین کەس بە حەڵاڵ و حەرام موعازە)

پێغەمبەر (ﷺ) زۆر رێزی موعازی دەگرت و هەمیشە لە خۆی نزیك دەکردەوە، تەنانەت جاری وا هەبوو پێغەمبەر (ﷺ) کە سواری گوێدرێژ دەبوو لە دوای خۆیەوە موعازی سوار دەکرد و قسەی بۆ دەکرد.

جارێکیان پێغەمبەر (ﷺ) لە ناو هاوەڵانیدا بوو وەسفی موعازی دەکرد و فەرمووی (بە ڕاستی موعاز پیاوێکی زۆر چاکە).

ئیتر خۆشەویستی نێوان موعاز و پێغەمبەر (ﷺ) ناسراو و بەرچاو بوو.

موعاز کەسێکی زۆر خواناس و لەخواترس بوو، زۆر بە چاکی ئەمانەت و سپاردەی دەپاراست. هەروەها زۆر شەرمی دەکرد لە پەروەردگاری، تەنانەت لە کاتی موسڵمان بوونیەوە تا مردنی بۆ یەکجاریش لەلای راستیدا تفی نەدەکرد، هەمیشە زیکری خوای دەکرد و دەم بە زیکر بوو.

کاتێ پێغەمبەر (ﷺ) بڕیاری دا کەسێك بنێرێت بۆ یەمەن تا فێری ئیسلامیان بکات موعازی کوڕی جەبەلی هەڵبژارد، چونکە زۆر زاناو شارەزا بوو، پێغەمبەر (ﷺ) موعازی ڕاسپارد تا بچێ و سواری ولاخێکی کرد و خۆیشی بە پێ لەگەڵیدا چوو تا دەرەوەی مەدینە تا ماڵئاوایی لەگەڵ بکات.

موعاز دەیزانی تا ئەو بێتەوە پێغەمبەر (ﷺ) کۆچی دوایی دەکات بۆیە زۆر دلگران بوو، چونکە پێغەمبەر (ﷺ) پێی فەرموو

(ئەی موعاز لەوانەیە ساڵێکی تر دوای ئەمە بە من نەگەیتەوە و لەوانەیە بدەیت بە پاڵ ئەم مزگەوتەم و گۆڕەکەمدا)

ئیتر موعاز تەواو دلگران و خەفەتبار بوو.

لەسەردەمی ئیمامی عومەردا کاتێ موعاز لە مەدینە دەژیا ئیمامی عومەر چوار سەد دیناری نارد بۆ موعازی کوڕی جەبەل، موعازیش هەمووی دابەشکرد بەسەر خەڵکی هەژاردا و تەنها دوو دیناری بۆ خۆی هێشتەوە.

دوای ئەوە موعاز لە هەموو جەنگ و غەزاکاندا بەشداری دەکرد و بەرامبەر بە بێباوەڕان دەجەنگا بەتایبەت دژ بە ڕۆمەکان لە ڕۆژی جەنگی یەرمووکدا موعاز سەرکردەی لای ڕاستی سوپای ئیسلام بوو و بەسەختی دژ بە ڕۆمەکان جەنگاو خۆڕاگرانە بەرامبەریان وەستا.

دواتر موعاز کۆچی کرد بۆ شام و کەوتە بڵاوکردنەوەی زانست و گەیاندنی ئیسلام بە خەڵك، خەلیفە عومەر بڕیاریدا موعاز بکات بە ئەمیری شام تا کاروباری ئەوێ بەڕێوە ببات، بەڵام هێندەی نەبرد تووشی نەخۆشی تاعوون بوو و خۆڕاگرو سوپاس گوزار بوو لەسەری تا ئەوەی شەوێکیان تەواو نارەحەت بوو و کۆچی دوایی کرد و بۆ بەیانیەکەی تەرمەکەی ئەسپەردە کرا.

پەندو ئامۆژگاری:

١- سامان تەنها بەشی خۆمان نییە و دەبێ بەشی پێویست هەڵگرین و بەوی تریشی یارمەتی خوشك و براکانمان بدەین.

٢-هەرنەخۆشی و نارەحەتیەك دێت دەبێت سوپاسی خوای لەسەر بکەین.

پرسیارەکان:

١-موعازی کەی موسڵمان بوو؟

٢-موعاز چی کرد تا عەمر موسڵمان بێت؟

٣-پێغەمبەر (ﷺ) بەرامبەر بە موعاز چی دەفەرموو؟

٤-تا ئێستا پێشتر ژیانی موعازت خوێندوەتەوە ؟

٥-بۆچی موعاز کۆچی کرد بۆ شام؟

٦-چۆن موعاز دەیزانی کە چوو بۆ یەمەن ئیتر پێغەمبەر (ﷺ) نابینێ؟

٧-دەتوانیت چیرۆکی موعاز بگێڕیتەوە بۆ کەسێکی خۆشەویستی خۆت؟

چواردەم

سوهەیبی ڕۆمی

یەکێکی ترلە هاوەڵانی خۆشەویستی پێغەمبەر (ﷺ) ناوی صوهەیب بوو کە پێی دەوترا صوهەیبی ڕۆمی، ئەمە ئەو هاوەڵە بوو لە پێناو خوادا وازی هێنا لە هەموو سامانی خۆی تا خۆی بگەیەنێت بە پێغەمبەری خوا، پێغەمبەریش (ﷺ)پێی دەفەرموو صوهەیب براوە بوو، صوهەیب براوە بوو.

صوهەیب کوڕی یەکێك لەو دەسەڵاتدارانە بوو کە لە عێرقدا دەژیا و دەسەڵاتێکی زۆری هەبوو و کاربەدەستی کیسرای فارس بوو، باوکی سوهەیب لە ناوچەی ئوبللە دەسەڵاتدار بوو، ئیتر بەو هۆیەوە صوهەیب بەردەوام لە خۆشیدا دەژیاو سەختی و ناڕەحەتی نەهاتە ڕێی.

پرسیار: ئەگەر صوهەیب لە عێراقدا ژیاوە ئەی بۆچی پێی دەڵێن ڕۆمی؟

وەڵام: چونکە هەرچەندە سوهەیب لە عێراقدا لە دایك بوو بەڵام دواتر ماوەیەکی زۆر لە ناو ڕۆمیەکاندا ژیانی بردەسەر.

ڕۆژێکیان صوهەیب لەگەڵ دایکیدا هاودەم بە چەند پاسەوان و چەند خزمەتگوزارێك لە ناوچەی خۆیان چوونە دەرەوەو چوون بۆ ناوچەیەکی تر، کەچی لەو کاتەدا ڕۆمەکان هێرشیان بردە سەر ئەو ناوچەو هەرچی پاسەوان و پیاوەکان هەبوون کوژران و ژن و منداڵەکانیش بە کۆیلە گیران.

صوهەیبیش یەکێك بوو لەو منداڵانەی کە ڕۆمەکان گرتیان و بردیان بۆ بازاڕو وەك کۆیلە فرۆشتیان، ئیتر هەرجارەو صوهەیب لای کەسێك کۆیلە بوو و خزمەتی دەکرد و دواتر دەفرۆشرا بە کەسێکی تر، بەوجۆرە ژیانێکی ناخۆشی کۆیلایەتی بەشی ئەو منداڵە هەژارە بوو.

جارێکیان صوهەیب تەواو لە دەست ستەمی یەکێك لە گەورەکانی بێزار بوو و بڕیاری دا خۆی ڕزگار بکات، بۆیە ڕای کردو چوو بۆ شاری مەککەو لەوێ لەگەڵ کەسێکدا ڕێك کەوت و کەوتە ئیش کردن و دابینکردنی بژێوی ژیانی خۆی و لە مەککەدا بەرەبەرە گەورە دەبوو.

جارێکیان صوهەیب لەدەمی یەکێك لە زانا مەسیحیەکانەوە بیستبووی کاتی ئەوەیە لەناو عەرەبدا لە مەککە پێغەمبەری کۆتا زەمان دەربکەوێ، بۆیە سوهەیب بە تامەزرۆییەوە چاوەڕێ بوو ئەو پێغەمبەرە دەربکەوێت تا خێرا باوەڕی پێ بهێنێت.

هێندەی نەبرد هەواڵی هاتنی پێغەمبەری خوای بیست، بیستی دەیانوت محەمەدی کوڕی عەبدوڵا بانگەواز دەکات بۆ ئایینێکی نوێ و بڕوای نیە بە بتەکان و دەڵێت دەبێت تەنها یەك خوا بپەرستیت. بۆیە بەیانی زوو پێش ئەوەی خەڵکی بێنە دەر صوهەیب کەوتە ڕێ بەرەو ماڵی ئەرقەم.

پرسیار: ماڵی ئەرقەم چی بوو؟

وەڵام: ئەو ماڵە بوو کە لە مەککەدا تیایدا هاوەڵان بە نهێنی کۆدەبوونەوەو پێغەمبەری خوایان دەبینی و لەوێ پێغەمبەر (ﷺ) باسی ئایینی خوای بۆ دەکردن.

صوهەیب بە نهێنی چوو بۆ ماڵی ئەرقەم و سەیری کرد عەمماری کوڕی یاسر لە بەردەرگایە، کەمێ وەستاو دواتر لێی نزیك بوویەوەو وتی

ئەی عەممار لێرە چی دەکەیت؟

ئەویش وتی ئەی تۆ چی دەکەیت؟

صوهەیب وتی دەمەوێ بچم بۆ لای موحەمەدو وتەکانی ببیستم بزانم چی دەڵێت.

عەممایش وتی منیش بۆ هەمان شت هاتووم

بۆیە پێکەوە چوونە ژوورەوە، لەوێ گوێیان گرت لە پێغەمبەر (ﷺ)و تامەزرۆی ئیسلام بوون و خێرا لەوێ موسڵمان بوون و وازیانهێنا لەو بتپەرستیەی لە مەککەدا باو

بوو، هەموو ڕۆژەکە لای پێغەمبەر (ﷺ) مانەوە تا شەو داهات، ئەو کات بە نهێنی چوونەوە بۆ ماڵی خۆیان.

پەندو ئامۆژگاری:

*دەبێ بە چاکی بچین بە دوای ڕاستی و وەرگرتنی زانستدا وەك چۆن صوهەیب چوو بۆ ماڵی ئەرقەم.

....

دوای ئەوە صوهەیب زۆر بەخۆشی و بەختەوەریەوە ژیانی دەبردە سەر و وا هەستی دەکرد بەو موسڵمان بوونەی تازە لەدایك بووە.

هێندەی نەبرد بێباوڕەکان زانییان صوهەیب موسڵمان بووە، ئیتر کەوتنە گاڵتە پێکردن وقسە پێوتن و سزادانی، ئیتر لە گەرمای ناو مەککەدا بەسەر بەردو خاکدا ڕایاندەکێشاو بە قامچی لێیان دەداو بەردی گەورەیان لە سەر سکی دادەناو هەر سزایەکی سەختیان بۆ بەکار دەهێنا، بەڵام صوهەیب ئامادە نەبوو بە هیچ جۆرێ دەستبەرداری ئایینەکەی ببێت.

پاش ماوەیەك پیغەمبەر(ﷺ) بڕیاریدا موسڵمانان کۆچ بکەن بۆ مەدینە، بەڵام صوهەیب ڕێی لێگیرا کۆچ بکات، بێباوەڕەکان پێیان وت دەبێ هەموو پارەو سامانەکەت دابنێیت ئینجا بچیت بۆ مەدینە.

پرسیار: ئایا ئەو کات پیغەمبەر(ﷺ) لەکوێ بوو؟

وەڵام: ئەو کات پیغەمبەریش (ﷺ) کۆچی کردبوو بۆ مەدینە.

صوهەیبیش بڕیاریدا چی سامان و پارەی هەیە بیدات بەوان تا ڕێی پێ بدەن خۆی بگەیەنێتە پێغەمبەر(ﷺ)، کاتێ پێغەمبەر (ﷺ) ئەمەی بیست فەرمووی ئەبویەحیا(صوهیەب) بردیەوە، ئەبویەحیا بردیەوە.

بێباوەڕەکان بەوەشەوە وازیان نەهێنا لە صوهەیب و کەوتنە شوێنی، صوهەیبیش تیرو کەوانەکەی دەرکردو پێی وتن بەخوا ناهێڵم بگەنە لام تا بەم چل تیرەی پێمە چل کەستان نەکوژم، دوای ئەوەش بە شمشێر لێتان ئەدەم.

ناچار ئەوانیش ترسان و گەڕانەوەو وازیان لێ هێنا، ئیتر صوهەیب کەوتە ڕێ تا گەیشتە مەدینە و بە دیداری پێغەمبەری خوا (ﷺ) شادبوویەوە.

صوهەیب کەسێکی زۆر بەخشندەو دەست کراوە بوو، هەروەها کەسێکی زۆر خاکی و نەرم و نیان و ڕووخۆش و قسە خۆش بوو، بە قسە خۆشەکانی دڵی هاوەڵانی خۆش دەکرد. هەرگیز کەسی تووڕە نەدەکرد.

صوهەیب بەردەوام لەگەڵ پێغەمبەردا (ﷺ) بوو و بەشداری غەزاکانی دەکرد و لە جەنگی بەدردا بەشداری کرد، ئیتر تا کۆچی دوایی پێغەمبەر (ﷺ) هەمیشە لەگەڵ پێغەمبەر (ﷺ) بوو و لەیەك جەنگە دوا نەدەکەوت.

پێغەمبەر (ﷺ) کە کۆچی دوایی کرد زۆر لە صوهەیب ڕازی بوو و هاوەڵانیش صوهەیبیان زۆر خۆش دەویست.

ئیمامی ئەبوبەکرو ئیمامی عومەریش لە کاتی دەسەڵاتیاندا ڕاوێژیان پێ دەکرد، تەنانەت کاتێ ئیمامی عومەر لەلایەن دوژمنێکی ئیسلامەوە بریندار کرا فەرمانی کرد صوهەیب بەرنوێژی بکات بۆ خەڵك، لە کاتی ئەسپەردەکردنی تەرمی ئیمامی عومەریشدا صوهەیب لەگەڵ ئیمامی عوسماندا چوونە ناو گۆڕەکەو تەرمی ئیمامی عومەریان داگرت و دانا.

ئیمامی عوسمانیش بە هەمان شێوە لە سەردەمی دەسەڵاتی خۆیدا زۆر ڕێزی صوهەیبی دەگرت، بەڵام هێندەی نەبرد ئیمامی عوسمانیش کۆچی دوایی کرد.

صوهەیب لە سەردەمی ئیمامی عەلیشدا بە هەمان شێوە ژیا، تا ئەوەی دوای تەمەنێکی زۆری هەوڵ و خزمەت کردن بە ئیسلام لە ساڵی (٣٨)ی کۆچیدا لە شاری مەدینەدا کۆچی دوایی کردو لەوێش تەرمەکەی ئەسپەردە کرا.

پەندو ئامۆژگاری:

باوەڕ و ئیمان لە هەموو شتێك بە بایەخ و گرانبەهاترە وەك چۆن بینیمان صوهەیب لە پێناو پاراستنی ئیمانەکەیدا ئامادەبوو دەستبەرداری هەموو سامانی خۆی ببێت.

....

پرسیارەکان:

١-بۆچی بە صوهەیب دەوترا ڕۆمی؟
٢-صوهەیب چۆن کرا بە کۆیلەو چۆن خۆی لە کۆیلایەتی ڕزگار کرد؟
٣-باسی موسڵمان بوونی صوهەیب بکە؟
٤-پێغەمبەر (ﷺ) چی فەرموو بە صوهەیب؟
٥-ژیانی صوهەیب دوای وەفاتی پێغەمبەر (ﷺ) چۆن بوو؟
٦-کاتێ بێباوەڕان ڕێیان گرت بە صوهەیب بۆ کۆچکردن صوهەیب چی کرد؟
٧-بزانە دایك و باوکت یان برا و خوشکەکانت وەك تۆ چیرۆکی صوهەیب دەزانن؟

پێنجەم

عەبدوڵای کوڕی عەبباس

عەبدوڵای کوڕی عەباس هاوەڵێکی ئازیزو خۆشەویستی پێغەمبەری خوا و ئامۆزای پێغەمبەری خوا بوو، لەگەڵ ئەوەی تەمەنی کەم بوو بەڵام هێندەی زانایان زیاتر زانستی پێ بوو، پێغەمبەر (ﷺ) نزای زانستی بۆ دەکرد و هەمیشە ئامۆژگاری دەکرد، ئەویش زۆر پێغەمبەری خوای خۆشدەویست.

عەبدوڵا کوڕی عەبباس بوو، عەبباسیش مامی پێغەمبەری خوا (ﷺ) بوو، ئەوان لە مەککە دەژیان و لای خەڵکی بەڕێزبوون.

پێغەمبەر (ﷺ) عەباسی مامی خۆی زۆر خۆشدەویست، عەبباسیش بەهەمان شێوە، هەروەها عەبباس پێش فەتحی مەککە موسڵمان بوو بوو، بەڵام کۆچی نەکرد بۆ مەدینە و لە مەککە مایەوە و نەیهێشت کەس بە موسڵمان بوونی بزانێ.

پرسیار: بۆچی عەبباس کۆچی نەکرد بۆ مەدینە؟

وەڵام: تا هەواڵی بێباوەڕەکان بزانێ و بیگەیەنێت بە پێغەمبەر (ﷺ).

ڕۆژێکیان پێغەمبەر (ﷺ) ژنەکەی عەبباسی بینی و پێی وت تۆ سکت دەبێت و لەو سکەش منداڵێکی زیرەك و ژیرت دەبێ، هەرکات ئەو منداڵەت بوو خێرا بیهێنن بۆ لام، ئەوە بوو پاش ماوەیەك ئەو ئافرەتە منداڵێکی بوو و منداڵەکەیان برد بۆ لای پێغەمبەری خوا (ﷺ)، پێغەمبەریش (ﷺ) ناوی نا عەبدوڵا و شیرینی دا لە لێوی و بە دایکی عەبدوڵای فەرموو: بیبە دەیبینیت ئەم منداڵەت ژیرو زیرەك دەردەچێت.

ئافرەتەکەش خێرا چوویەوە بۆ لای عەبباسی مێردی و بەسەرهاتەکەی بۆ باسکرد.

ئیبن عەبباس لەگەڵ دایکیدا دەژیاو بەرە بەرە گەورە دەبوو و ئەویش لەگەڵ دایك و باوکیدا موسڵمان بوو بوو، بەڵام هەموویان موسڵمان بوونەکەی خۆیان شاردبوویەوە تا بێباوەڕەکان پێیان نەزانن.

دواتر کاتێ سەردەمی فەتحی مەککە هات و پێغەمبەر(ﷺ) مەککەی ئازاد کرد ئیبن عەبباس بەردەوام لەگەڵ پێغەمبەر (ﷺ) بوو و زانستی لێوەردەگرت، پێغەمبەری خوایش (ﷺ) زۆر عەبدوڵای خۆش دەویست و نزای خێرو دانایی و زیرەکی و زانستی بۆ دەکرد.

شەوێکیان پێغەمبەر (ﷺ) لە ماڵی یەکێ لە خێزانەکانی خۆی بوو، عەبدوڵای لەوێ لەلای پێغەمبەر (ﷺ) بوو، عەبدوڵا تەشتێ ئاوی بۆ دەستنوێژی پێغەمبەر(ﷺ) دانابوو چونکە دەیزانی پێغەمبەر (ﷺ) شەو هەڵدەستێت بۆ شەو نوێژکردن.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) هەستا سەیری کرد ئاوی دەستنوێژی بۆ دانراوە، خێزانەکەی پێی وت ئەی پێغەمبەری خوا ئەو ئاوە عەبدوڵا بۆی داناویت پێغەمبەریش (ﷺ) نزای کرد بۆ عەبدوڵا و فەرمووی

(خوایە شارەزای ئایینی بکەو فێری لێکدانەوەشی بکە).

شەوێکیان عەبدوڵا لە ماڵی پێغەمبەر(ﷺ) بوو، شەو پێغەمبەر (ﷺ) هەستا بۆ شەو نوێژ، عەبدوڵایش هەستا و لەگەڵیدا بوو، پێغەمبەر (ﷺ) ویستی نوێژ بکات و عەبدوڵای لە پاڵ خۆیەوە دانا تا لەگەڵیدا نوێژ بکات.

بەڵام کاتێ پێغەمبەر (ﷺ) دەستی کرد بە نوێژ عەبدوڵا لەبەر زۆر شەرم کردنی لە پێغەمبەر(ﷺ) گەڕایەوە دواوە، کاتێ پێغەمبەر لە نوێژەکەی بوویەوە لێی پرسی بۆچی واتکرد؟ وتی ئەی پێغەمبەری خوا چۆن دەکرێ من لە پاڵ تۆوە نوێژ بکەم لە کاتێکدا تۆ پێغەمبەری خوایت؟ پێغەمبەر (ﷺ) بەو قسەی سەرسام بوو و نزای خێر و

زانستی بۆ کرد، ئینجا پێغەمبەر(ﷺ) ڕاکشاو خەوت، بەڵام عەبدولا هەر سەیری پێغەمبەری خوای دەکرد و نەخەوت تا بانگی بەیانی.

*پەندو ئامۆژگاری:

١-دەبێت هەوڵ بدەین زۆر لە خزمەت زانایان و خواناساندا بین وەك چۆن دەبینین عەبباس زۆرجار بەشەو دەچوو بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ).

٢-هەوڵ بدەین لەگەڵ دایك و باوكماندا هەستین بۆ شەونوێژ با تەنها دوو ڕكاتیش بێ ئەوە لای خوا زۆر گەورەیە.

٣-پێویستە زۆر ڕێزی زاناو كەسە خواناسەكان بگرین و بە ڕێزەوە سەیریان بكەین.

....

عەبدولا زۆر گوێی دەگرت لە ئامۆژگاریەكانی پێغەمبەر (ﷺ) و لە بیری نەدەكردن، جارێكیان پێغەمبەر (ﷺ) ئامۆژگاری دەكرد پێی فەرموو:

(ئەی منداڵ من چەند وشەیەكت فێر دەكەم، سنوری خوا بپارێزە خواش تۆ دەپارێزێت، سنوری خوا بپارێزە دەبینیت خوات لەگەڵ دەبێت، ئەگەر داوای شتێكت كرد لە خوا داوا بكە، ئەگەر ویستت پشت و پەنا بگریت تەنها پشت بە خوا ببەستە، ئەوەش بزانە ئەگەر هەموو خەڵك كۆببنەوە و بیانەوێت سودێكت پێ بگەیەنن هەرگیز ناتوانن هیچ سودێكت پێ بگەیەنن مەگەر خوا خۆی بۆی دابنابێت، ئەگەریش هەموو خەڵك كۆببنەوە تا زیانت پێ بگەیەنن ناتوانن هیچ زیانت پێ بگەیەنن مەگەر خوا لە سەری نوسیبێت، بزانە ئەگەر لەسەر شتە سەخت و ناخۆشەكان خۆڕاگربیت خێرو چاكەی زۆری تیایە بۆت، سەركەوتن بە خۆڕاگریەوە دەبێ، لەگەڵ ناڕەحەتیدا دەروكردنەوە هەیە، لەگەڵ سەختیدا ئاسانی دێ).

پەندو ئامۆژگاری:

١-دەبێ لەوە دڵنیابین هەموو شتێ بەدەست خوایەو بەندەکان بەبێ ویستی خوا هیچیان پێ ناکرێ.

٢-ئەگەر سەختی و ناخۆشیەکمان هاتەرێ خۆڕاگر و سوپاسگوزار بین، چونکە بە دڵنیاییەوە بەدوایدا خۆشی دێ.

....

تەنانەت عەبباس جبرەئیلی فریشتەی خوای بینی، جارێکیان لەگەڵ باوکیدا چوون بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ)، بەڵام پێغەمبەر (ﷺ) پشتی تێکردبوون و سەرقاڵ بوو،
عەبباس وتی ئەوە بۆ پێغەمبەر (ﷺ) وایکرد؟
عەبدوڵا وتی باوکە گیان دەی کەسێکی تری لەلا بوو سەرقاڵ بوو،
عەبباس ووتی کوڕم من کەسم نەدی لەلای بێ.
هەردووکیان چوونەوە بۆلای پێغەمبەر (ﷺ) و بەسەرهاتەکەیان بۆ گێڕایەوە، پێغەمبەر (ﷺ) بە عەبدوڵای فەرموو
ئەو کەسەت بینی؟
وتی بەڵێ.
فەرمووی دەی ئەوە جوبرئیل بوو لەبەر ئەوە سەرقاڵ بووم و نەهاتم بۆ لای ئێوە.

بەوجۆرە عەبدوڵا هەمیشە لەگەڵ پێغەمبەردا (ﷺ) بوو و زانستی لێوەردەگرت تا ئەوەی کاتی وەفاتی پێغەمبەر (ﷺ) هات و پێغەمبەری خوا دنیای بەجێهێشت. عەبدوڵا تەواو دڵگران و بێتاقەت بوو، ئەوکات تەمەنی سیانزە ساڵ بوو، کەچی هێندەی کەسە بەتەمەنەکان زیاتر زانستی لە پێغەمبەر(ﷺ) وەرگرتبوو.

ئیبن عەبباس دوای ئەوە بەردەوام لەگەڵ هاوەڵە گەورەو بەڕێزەکانی پێغەمبەردا(ﷺ) دەژیا تا زانست لەوانیش وەربگرێ، هەروەها زانستیشی فێری خەڵکی دەکرد. ئیتر زیرەکی و زانایی عەبدولاّ لەناو خەڵکدا دیار بوو.

لەسەردەمی ئیمامی عومەرو ئیمامی عوسماندا ئەو ئیمامە گەورەو بەڕێزانە هەمیشە بۆ مەسەلەکان ڕاوێژیان دەکرد بە عەبدولاّ و قسەی ئەویان لا گرنگ بوو، ئەویش ڕاسترینی شتەکانی پێ دەوتن.

عەبدولاّ زۆر لەخواترس و خواناس بوو، پەرستشی زۆری دەکرد، کەسێکی نەرم و نیان و ڕووخۆش و سادە بوو، لەگەڵ خەڵکی چواردەوریدا زۆر چاك بوو، تەنانەت جارێکیان کەسێك بە توندی قسەی ناشرینی وت بە ئیبن عەبباس کەچی ئەو زۆر بە نەرم و نیانی وەڵامێکی جوانی دایەوە و لەبری توڕە بوون لێی شتێ لە زانستی فێر کرد.

بەڵام لەو شتانەدا کە بەزاندنی سنوری خوا بوایە زۆر توند بوو و بە سەختی ڕێی لێ دەگرتن.

ڕۆژانە خەڵکی دەهاتن بۆ لای و پرسیاریان لێدەکرد و ئەویش وەڵامی دەدانەوە، هاوەڵانیش ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر ئەویان خۆشدەویست.

بەو جۆرە ژیا تا دواجار ئەویش ژیانی دنیای بەجێهێشت و گەڕایەوە بۆ لای پەروەردگاری خۆی.

پەندو ئامۆژگاری:

١-دەبێ لەسەرخۆو نەرم ونیان بین، ئەگەریش کەسێ خراپەی بەرامبەرمان هەبوو ئێمە لەگەڵیدا چاك بین.

٢-ڕاوێژکردن شتێکی زۆر پێویستە وەك چۆن هاوەڵان لەنێو خۆیاندا لەسەر مەسەلەکان ڕاوێژیان دەکرد.

پرسیارەکان:

١-عەبدوڵا چ خزمایەتیەکی لەگەڵ پێغەمبەر هەبوو؟

٢-عەبدوڵا کەی موسڵمان بوو؟

٣-دەوتوانیت ئامۆژگاریەکەی پێغەمبەر (ﷺ) بۆ عەبدوڵا باس بکەیت؟

٤-پێغەمبەر(ﷺ) زیاتر چ نزایەکی دەکرد بۆ عەبدوڵا؟

٥-بۆچی عەبباس کۆچی نەکرد بۆ مەدینە؟

٦-ئەم چیرۆکە باس بکە بۆ کەسێکی زۆر خۆشەویستی خۆت.

شەشەم

فاتیمەی کچی موحەممەد(ﷺ)

فاتیمە کچی پێغەمبەری خوا و گەورەی ژنانی بەهەشت و خۆشەویستی خواو پێغەمبەری خوا و موسڵمانانە، فاتیمە ژنی عەلی کوڕی ئەبوتالیبی خەلیفەی چوارەمی موسڵمانان و ئامۆزای پێغەمبەری خوایە، فاتیمە دایکی دوو خۆشەویستی پێغەمبەری خوا حەسەن و حوسەینە، ئافرەتێك کە پێغەمبەر(ﷺ) ئاماژەی پێدا یەکەم کەسیەتی دوای مردنی پێغەمبەر(ﷺ) بە دیداری پێغەمبەر(ﷺ) شاد دەبێتەوە.

فاتیمە کچی موحەممەدی پێغەمبەری خوا لە مەککە لەدایك بوو و کچە بچکۆلەی پێغەمبەری خوا بوو، دایکی فاتیمەش خەدیجەی کچی خوەیلید بوو، واتە دایکی باوەڕداران دایکی فاتیمە بوو، ئیتر فاتیمە لە کۆشی گەورەترین و چاکترین دایك و باوکدا پەروەردە بوو، باوکی پێغەمبەرو دایکیشی دایکی باوەڕداران و ئافرەتێك بوو کە مـوژدەی بەهەشتی پێدرا بوو، براکانیشی بە منداڵی کۆچی دواییان کرد بوو، خوشکەکانیشی بریتی بوون لە زەینەب و ڕوقیە.

فاتیمە کاتێ زانی موحەممەدی باوکی بووە بە پێغەمبەر خێرا موسڵمان بوو و ئیتر بەردەوام هەموو زانیاریەکی ئایینی ئیسلامی لە باوکی وەردەگرت و لەگەڵ باوکیدا نوێژی دەکرد و بەردەوام پەرستشی خوای دەکرد.

فاتیمە هەمیشە هەستی دەکرد کە پێغەمبەری خوا لەپێناو گەیاندنی پەیامی خوادا زۆر ماندوو دەبێت، بۆیە هەمیشە هەوڵی دەدا یارمەتیدەری باوکی بێ و بە دەمیەوە بوو و دەیویست ئەگەر بە قسە یان بە پێکەنین و بزەیەکیش بێت ئازاری سەرشانی پێغەمبەر(ﷺ) نەهێڵێ.

هەروەها پێغەمبەر(ﷺ) وەك یارمەتیدانی ئەبوتالیبی مامی کە پیر بوو بوو عەلی ئامۆزای خۆی هێنا بۆ ماڵی خۆیان و خۆی پەروەردەی دەکرد، ئیتر عەلیش تا تەواو

گەورە بوو لەگەڵ فاتیمەدا لە ماڵی پێغەمبەری خوا دا دەژیا بەبێ ئەوەی هیچ هەڵەیەکی بچووکیش رووبدات، بەڵکو ئەویش خێرا موسڵمان بوو و لە خزمەتی پێغەمبەری خوادا(ﷺ) بوو.

رۆژێکیان فاتیمە چوویە دەرەوە، باوکیشی لە مزگەوتی کەعبە دا نوێژی دەکرد، بێباوەڕانیش گاڵتەیان پێدەکردو ئازاریان دەدا، ئەوە بوو پیسایی ناو سکی وشتریان هێناو کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) چوو بە سوجدەدا بێباوەڕەکان ئەو ناوسکەیان کرد بەسەر پێغەمبەری خوادا، فاتیمە کە ئەوەی بینی تەواو تووڕە بوو و خێرا پیسیەکەی لەسەر شان و سەری پێغەمبەر(ﷺ) لابرد و لەگەڵ باوکیدا بەرەو ماڵەوە گەڕایەوە.

بەوجۆرە فاتیمە زۆر بێتاقەت دەبوو کە دەیبینی بەو شێوەیە باوکی لەلایەن کەسە پیس و خراپە کارەکانەوە ئازار دەدرێت، بەڵام دەیزانی گەیاندنی پەیامی خوا بەبێ ئازار و ناڕەحەتی ناگاتە ئەنجام.

ئەوەبوو دواجار پێغەمبەر(ﷺ) بڕیاریدا هەموو موسڵمانان کۆچ بکەن بۆ مەدینە تا لە دەست ئەو ستەمە زۆرە ڕزگاریان بێ و بتوانن خێراتر لە مەدینەدا بانگەوازی خوا بگەیەنن و دەوڵەتی ئیسلام دابمەزرێنن.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) و موسڵمانان چوون بۆ مەدینە و بەهێزبوون لەگەڵ بێباوەڕاندا جەنگان و هەردوو جەنگی بەدر و ئوحودیش ڕوویاندا، هەروەها لە مەدینەدا فاتیمەی کچی پێغەمبەر(ﷺ) شووی کرد.

پرسیار: فاتیمە شووی بە کێ کرد؟

وەڵام: فاتیمە شووی کرد بە عەلی کوڕی ئەبوتالیب کە ئامۆزای پێغەمبەر(ﷺ) بوو.

ئیمامی عەلی خۆی ڕووی نەبوو بچێتە داوای فاتیمە، بۆیە کەسێکی تری نارد بۆ داوای فاتیمە و پێغەمبەریش(ﷺ) ڕازی بوو و ئیمامی عەلی بانگ کرد و فاتیمەی لێ مارەکرد، بەوەش خێزانێکی نوێی باوەڕداریان پێکهێنا.

بەڵام لەڕووی ئابوورییەوە زۆر هەژاربوون و زۆرجار نان و خواردنیان نەبوو تا نان بخۆن و بە برسێتی دەخەوتن، جارێکیان چەند ڕۆژێك نانی وایان نەخواردبوو، ئەوە بوو بڕێ گۆشت هات بۆ فاتیمە، ئەویش ئامادەی کردو هەڵیگرت تا پێغەمبەر(ﷺ) هات بۆماڵیان تاکو لەگەڵ باوکیشیدا پێکەوە بیخۆن، چونکە دەیزانی باوکیشی وەك ئەوان زۆربەی جارەکان برسیەو نانێکی وا نیە بیخوات، چونکە لەو ماوەدا موسڵمانان هەژار و کەمدەست بوون.

لەو ماوەشدا خوای گەورە منداڵێکی جوان و نازداری پێ بەخشین کە ئەویش حەسەن بوو، پێغەمبەر(ﷺ) خۆی ناوی ئەو منداڵەی نا (حەسەن) و بانگی فەرموو بە گوێیدا و خورمای دا لە لێوی و نزای بۆ کرد، هەروەها مەڕێکی بۆ کرد بە خێر.

پاش حەسەنیش خوای گەورە منداڵێکی تری پێبەخشین کە ئەویش حوسەین بوو، ئەم دوانە دوو ڕەیحانەکەی پێغەمبەر(ﷺ) بوون، پێغەمبەر(ﷺ) دەیفەرموو حەسەن و حوسەین گەورەی گەنجانی بەهەشتن، پێغەمبەر(ﷺ) زۆر خۆشی دەویستن و زۆرجار دەیگرتنە باوەش و دەیبردنەوە بۆ ماڵەوە و دواتریش دەیبردنەوە بۆ لای دایکیان.

ئیتر پێغەمبەر(ﷺ) ڕۆژانە سەردانی ماڵی فاتیمەی دەکرد و سەردانی عەلی و فاتیمە و حەسەن و حوسەینی دەکرد و هەندێ جاریش بەیەکەوە نانیان دەخوارد، لەو ماوەدا یەکێك لە خوشکە ئازیزەکانی فاتیمە کە ژنی ئیمامی عوسمان بوو بە نەخۆشی کۆچی دوایی کرد.

پەند و ئامۆژگاری:

١-هەوڵ بدەین ئازار و ناڕەحەتی سەرشانی کەسانی چواردەورمان نەهێڵین بەتایبەت ئازار و ناڕەحەتی دایك و باوکمان چونکە زۆر ماندوو بوون بۆ ئێمە و هەرچاکەیەکیان لەگەڵ بکەین هێشتا کەمە.

٢-دەبێ لەپێناو ئیسلامدا بەرگەی هەر سەختیەك بگرین وەك چۆن پێغەمبەر(ﷺ) بەرگەی سەختیەکانی دەگرت.

٣-پێویستە فاتیمە و عەلی و حەسەن و حوسەینمان خۆش بوێن چونکە پێغەمبەری خوا خۆشی ویستون و نزای بۆ کردون.

....

جارێکیان هەریەك لە فاتیمە و عەلی لەتاو زۆر ماندووبوونیان چوون تا لای پێغەمبەر(ﷺ) سکاڵا بکەن لەسەر نارەحەتی ماندووبوونیان، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) لەبری ئەوەی خزمەتکاریان بۆ دابنێ نزای خێری فێرکردن، ئەوە بوو لەدوای ئەوە ئیتر سەختی و نارەحەتییان لەسەر نەما چونکە بەردەوام ئەو نزایەیان دەکرد.

بەوجۆرە فاتیمە لەناو دەوڵەتی ئیسلامی ناو مەدینەدا ژیانی دەبردە سەرو نزیك بوو لە باوکی و بەردەوام سەردانی یەکتریان دەکرد تا ئەوەی دواجار ڕۆژی ناخۆشی رووی کردە فاتیمە، ئەویش ماوەی نەخۆشی و ڕۆژی کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) بوو.

ئەوە بوو پێغەمبەر(ﷺ) نەخۆش کەوت، ئیتر فاتیمە بەردەوام لەلای بوو و خزمەتی دەکرد و خەفەتی بۆ دەخوارد، لە ڕۆژی وەفاتی پێغەمبەر(ﷺ)دا فاتیمە کە نزیك بوو لە پێغەمبەرەوە(ﷺ) کاتێ دەگریا پێغەمبەر(ﷺ) چپەیەکی بۆ کردو پێی فەرموو کە دەمرێت، ئیتر فاتیمە تەواو دەستی کرد بە گریان، ئینجا پێغەمبەر(ﷺ) چپەیەکی تری بۆ کرد و پێی فەرموو لە کەسوکارمدا تۆ یەکەم کەسیت پێمدەگەیتەوە، فاتیمەش بزەیەکی کرد و پێکەنی، ئەوە بوو دوای وەفاتی پێغەمبەر(ﷺ) هێندەی نەبرد دوای شەش مانگ لە وەفاتی باوکی فاتیمەش نەخۆش کەوت.

ئیمامی عەلی خزمەتی فاتیمەی دەکرد، هەروەها ئیمامی ئەبووبەکریش ژنەکەی خۆی نارد بۆ لای فاتیمە تا لەو ماوەیەدا خزمەتی فاتیمە بکات و ئاگای لێی بێت،

ئیمامی ئەبووبەکر کە خەلیفە بوو خۆیشی دەچوو بۆ لای و سەردانی دەکرد، موسڵمانانیش سەردانیان دەکرد، بەڵام دوای چەند ڕۆژێك لە نەخۆشیەکەی فاتیمە کۆچی دوایی کرد و گەڕایەوە بۆ لای پەروەردگاری.

پەند و ئامۆژگاری

١- هەرچەندە کەسە نزیکەکانمان بمرن و بەجێمان بهێڵن بەڵام ئەگەر کردەوەمان چاك بێت لە ڕۆژی دواییدا پشت بە خوا پێیان دەگەینەوە.

٢- مردن ڕاستیەکە هیچ کەس ناتوانێت لە دەستی ڕابکات.

....

پرسیارەکان:

١-دایك و باوكو خوشكو برای فاتیمە کێ بون؟

٢- فاتیمە چۆن موسڵمان بوو؟

٣- ناوی منداڵەکانی فاتیمە چی بوون؟

٤- ڕۆژی نارەحەتیەکەی فاتیمە کەی بوو؟

٥- باسی مردنی فاتیمە بکە.

٦- ئەگەر ئێستا لای فاتیمە بوویتایە چیت پێ دەوت؟

حەوتەم: ئەنەسی کوڕی مالیک

ئەنەسی کوڕی مالیك ئەو هاوەڵە خۆشەویستەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) بوو کە ماوەیەکی زۆر خزمەتی پێغەمبەری خوای دەکرد، پێغەمبەریش (ﷺ) نزای بۆ کرد خوایە سامان و منداڵی زیاد بکەو بەرەکەتی تێبخە بۆی، ئیتر یەکپارچە شارەزای چرکە ساتەکانی ژیانی بوو و بە تاسەوە سوننەتەکانی وەردەگرت.

ئەنەس منداڵێکی بچووك بوو، باوکی ناوی مالیك بوو، مالیك کەسێکی بێباوەڕو خوانەناس بوو، زۆر ڕەق و توند بوو و لەگەڵ ئیسلامدا نەدەگونجا.

دایکی ئەنەسیش ناوی ئوم سولەیم بوو، ئەم ئافرەتە موسڵمان بوو بوو، بەڵام مالیکی مێردی زۆری لێدەکرد تا واز بهێنێ لە ئیسلام، بەڵام ئەو ئافرەتە لەسەر ئایینی ئیسلام بەردەوام بوو و ئامادە نەبوو وازبهێنێ.

ڕۆژێکیان مالیك تووڕە بوو بوو و لەخۆیەوە بە ژن و منداڵدا هەڵدەشاخا، بەو تووڕەییەوە چوویە دەرەوە، لە ڕێگەیدا تووشی بوو بە تووشی یەکێ لە دوژمنەکانیەوەو لەگەڵیدا بووی بە شەڕو ئەو دوژمنەش مالیکی کوشت، بەوەش ئەنەس هەتیو کەوت.

بەڵام دایکی لەبەرئەوەی ژیر و باوەڕدار و خواناس بوو هێندە ئاگای لە ئەنەس بوو نەیدەهێشت بۆ ساتێکیش ئەنەس هەست بە بێباوکی بکات، بەڵکو بەردەوام فێری ئیسلامی دەکرد و خۆشەویستی خوا و پێغەمبەری خوای لە دڵیدا دەچاند.

ئیتر ئەنەس تەواو تامەزۆری دیداری پێغەمبەری خوا بوو، بەڵکو خوازیار بوو کەمێك گەورە بێت و بچێت بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) و بەردەوام لە خزمەتیدا بێت.

هێندەی نەبرد هەواڵ گەیشتە مەدینە کە پێغەمبەر (ﷺ) فەرمانی داوە بە هاوەڵان کۆچ بکەن بۆ مەدینە، ئیتر ئەنەس لە خۆشیدا نەیدەزانی چی بکات، چونکە دەیزانی ئیتر پێغەمبەریش (ﷺ) دێت بۆ مەدینە.

ڕۆژانە ئەنەس لەگەڵ خەڵکەکەدا دەچوویە دەرەوەی مەدینە و چاوەڕێی هاتنی پێغەمبەری خوای دەکرد، تا ئەوەی ڕۆژی هاتنی پێغەمبەر (ﷺ) هات، ئیتر هەموان بە تاسەوە چاویان لەڕێ بوو، ئەوە بوو پێغەمبەر (ﷺ) هات و خەڵکی بە جوانی پێشوازییان لێکرد.

دوای ئەوەی پێغەمبەر(ﷺ) لە مەدینە نیشتەجێ بوو ئوم سولەیم دەستی ئەنەسی گرت و هات بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ) و سەلامی کرد و وتی ئەی پێغەمبەری خوا ئەم کوڕەمم هێناوە تا خزمەتت بکات دەی نزای خێریشی بۆ بکە، پێغەمبەریش(ﷺ) نزای بۆ کرد و فەرمووی (خوایە سامان و منداڵی زیاد بکە) ئەوکات ئەنەس تەمەنی بیست ساڵ بوو.

ئیتر بەردەوام ئەنەس لە خزمەتی پێغەمبەر(ﷺ)دا بوو و هەر ئەرك و كارێكی پێغەمبەری خوا هەبوایە ئەو ڕایدەپەڕاند.

ئەنەس زۆر سەرسامی بۆن و ڕەنگ و کردار و گوفتاری پێغەمبەر(ﷺ) بوو، جار هەبوو پێغەمبەر(ﷺ) لەگەڵ ئەنەس دەچوو بۆ ماڵی دایکی ئەنەس و سەردانیان دەکرد.

ڕۆژێکیان پێغەمبەر(ﷺ) ئەنەسی نارد بۆ ئیشێك، ئەنەس چوو و ئیشەکەی کرد، دواتر چوویەوە بۆ لای دایکی، دایکی پرسیاری لێکرد بۆچی دواکەوتی؟ وتی پێغەمبەر(ﷺ) ئیشی پێم هەبوو، وتی ئیشەکەی چی بوو؟ وتی ئەوە نهێنی پێغەمبەری خوایەو باسی ناکەم، دایکی وتی ئافەرین کوڕم هەرگیز نهێنی پێغەمبەر(ﷺ) باس نەکەیت.

ئەنەس باسی ژیانی خۆی لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) دەکرد و دەیوت دە ساڵ لە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ)دا ژیام تەنها یەك جاریش لێم تووڕە نەبوو، بەڵکو هەمیشە پێغەمبەر(ﷺ) بە ڕووی خۆش و بە نەرم و نیانی قسەی لەگەڵ ئەنەس کردووە،

ئەگەریش ئەنەس هەڵەیەکی هەبوایە پێغەمبەر(ﷺ) تەریقی نەدەکردەوە بەڵکو بە نەرمونیانی تێیدەگەیاند.

پەند و ئامۆژگاری:

١- پێویستە بە خۆشحاڵیەوە خزمەتی زانا و خواناسان بکەین و زانستیان لێوەرگرین.

٢- پێویستە هەمیشە نهێنی و شتە تایبەتیەکانی دەوروبەرمان بپارێزین بەتایبەت نهێنی زانا و مامۆستاکانمان وەك چۆن ئەنەس بە چاکی نهێنی پێغەمبەری (ﷺ) دەپاراست.

....

بەوجۆرە ئەنەس بەردەوام لە ماڵ و لە دەرەوەو لە سەردان و شوێناندا لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا بوو تا ئەو کاتەی پێغەمبەر(ﷺ) کۆچی دوایی کرد، ئیتر ئەو ڕۆژە سەختترین ڕۆژی ژیانی ئەنەس بوو.

دوای وەفاتی پێغەمبەر(ﷺ) ئەنەسی کوڕی مالیك هەشتاو ئەوەندە ساڵ ژیا، چونکە پێغەمبەر(ﷺ) نزای تەمەن درێژی بۆ کردبوو، ئەمەش بۆ موسڵمانان سوودی زۆر بوو، چونکە هەرکات موسڵمانان کێشەیەکیان هەبوایە یان پرسیارێکیان بهاتایەتە ڕێ خێرا دەچوون و پرسیاریان دەکرد لە ئەنەس.

لەو ماوەی ژیانیدا هەرکات باسی هاتنی پێغەمبەر(ﷺ) بۆ مەدینە بکرایە ئەنەس دڵخۆش دەبوو، بەڵام کاتێ باسی کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) دەکرا دەستی دەکرد بە گریان و تەواو دڵگران دەبوو.

زۆربەی کات و ژیانی ئەنەس بریتی بوو لە پەرستش و یادی خوا، زۆرجار هێندە نوێژی دەکرد تا قاچەکانی دەئاوسان، بەردەوام خەتمی قورئانی دەکردو ژن و منداڵەکەی خۆی کۆدەکردنەوەو نزای بۆ دەکردن.

ئەنەس هێندەی تامەزرۆی ئەوە بوو جارێکی تر پێغەمبەر(ﷺ) ببینێتەوە و لەگەڵیدا بژیت هەموو شەوێك خەوی پێوە دەبینی، ئەنەس خۆی دەڵێت هەموو شەوێ لە خەومدا پێغەمبەر(ﷺ) دەبینم، دوای ئەم قسەش دەستی کرد بە گریان لەبەر دووری لە دیداری پێغەمبەر(ﷺ).

ئەنەس لە سەردەمی خەلیفەکانی ڕاشدیندا ڕێزێکی زۆری لێدەگیرا، بەردەوام خەڵکی سەردانیان دەکرد و پرسیاریان لێدەکرد، ئەویش بەسەرهاتی خۆی لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا بۆ دەگێڕانەوە، چونکە لەناو هاوەڵاندا ئەنەس لە هەموان زیاتر شارەزای هەڵسوکەوتی پێغەمبەر(ﷺ) بوو.

ئەو باسی ئەوەی دەکرد لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا بە شەقامەکانی مەدینەدا گەڕاون و پێغەمبەر(ﷺ)کە داویەتی بە لای منداڵاندا سەلامی لێکردون و هەواڵی پرسیون، قسەی خۆشی بۆ کردون و ناڕەحەتی لەسەرشان لابردون.

دوای تەمەنێکی پڕ لە زانست و ئەزموون و پەرستش و خواناسی ئەنەسی کوڕی مالیکیش کاتی ئەوەی هات ژیانی دنیا بەجێبهێڵێ و ڕووەو لای پەروەردگاری بگەڕێتەوەو جارێکی تر بچێتەوە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ) و هاوەڵانی کۆچ کردوو، ئەوە بوو دوای تەمەنێکی زۆر و بوونی نەوەیەکی زۆر دواجار کۆچی دوایی کرد.

پەند و ئامۆژگاری

١- هەوڵ بدەین هەردەم لەگەڵ زانایان و خواپەرستان و کەسانی چاکدا ژیان ببەینە سەر و لێیان دوور نەکەوینەوە تا زیاترین ئەزموون و زانستیان لێ وەربگرین.

٢- دەبێ وەك ئەنەس بە بیستنی کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) دلگران بین و تامەزرۆی دیداری پێغەمبەر(ﷺ) بین.

٣- دەبێت زۆر رێزی بچووکتر لە خۆمان بگرین، ئەوەتا پێغەمبەر(ﷺ) کە گەورەی مرۆڤایەتیە لەگەڵ منداڵاندا وەستاوە و سەلامی بۆ کردون و هەواڵی پرسیون و قسەی بۆ کردون.

پرسیارەکان

١- باوکی ئەنەس چۆن بوو؟ ئەی چۆن مرد؟

٢- ئەنەس چۆن چوویە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ)؟

٣- نزاکەی پێغەمبەر(ﷺ) بۆ ئەنەس چی بوو؟

٤- نهێنی پاراستنەکەی پێغەمبەر(ﷺ) لەلایەن ئەنەسەوە باس بکە.

٥- ئەنەس چەند ساڵ لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) بوو؟

٦- ئەنەس دوای وەفاتی پێغەمبەر(ﷺ) چۆن دەژیا؟

٧- ئەگەر ئەنەس ئێستا لای تۆ بوایە پرسیاری چیت لێدەکرد؟

هەشتەم: خەبابی کوڕی ئەرەت

هاوەڵێکی بەرز و بەڕێزی پێغەمبەری خوا (ﷺ) خەبابی کوڕی ئەرەت بوو، ئەو هاوەڵە بەڕێزەی کە لە پێناو ئایینی خوادا چەندین ناڕەحەتی و سزای چەشت و بە ئاسنی گەرم داخ دەکرا.

خەباب منداڵێکی جوان و ڕۆح سوك بوو، لە نێو کەسوکاریدا ژیانی دەبردە سەر و دەهات و دەچوو، لە نێو هۆزی بەنی تەمیمدا دەژیا، لەگەڵ منداڵان دەچوویە دەر و یاری دەکرد، لەگەڵ باوکی دەهات و دەچوو، لای دایك و باوکی خۆشەویستیەکی زۆری هەبوو.

ڕۆژێکیان خەباب چوویە دەرەوە و لەگەڵ هاوڕێکانیدا یاری دەکرد، کەچی لە ناکاودا نەگبەتی ڕووی کردە ناوچەکەیان و دوژمنان هێرشیان بۆ هێنان و ژن و منداڵ و ئاژەڵەکانیان بردن، خەبابیش یەکێ بوو لەو منداڵانەی کە دوژمنان بردنیان و وەك کۆیلە لە بازاڕی کۆیلە فرۆشاندا هەرزان فرۆشیان کردن.

ئیتر خەباب هەر جارەو کۆیلەی کەسێك بوو و خزمەتی بە کەسێك دەکرد و زۆر ماندوو دەکرا، جارێکیان گەورەکەی خەباب بڕیاری دا بیبات بۆ مەککە و بیفرۆشێت، خەبابیش تەنها دەبوو ملکەچی فەرمانی بێت، ئەوە بوو خەبابی برد و لە مەککەدا هەرزان فرۆشی کرد.

پرسیار: کێ خەبابی کڕی؟

وەڵام/ ئافرەتێ هەبوو ناوی ئوم ئەنمار بوو چوو بوو دەیویست کۆیلەیەك بکڕێت، کاتێ خەبابی بینی سەیری کرد لەشی ساغە و ژیر دیارە، بۆیە کڕی و بردیەوە بۆ ماڵەوە و بۆ کار و خزمەتی خۆی بەکاری دەهێنا.

ئوم ئەنمار ئافرەتێکی خوانەناسی بتپەرستی زۆر خراپ بوو، ئیشی سەختی دەکرد بە خەباب، کاتێ کەمێ خەباب گەورە بوو ئەو ئافرەتە چوو بۆ لای ئاسنگەرێك و داوای لێکرد خەباب وەك شاگرد وەربگرێت، ئەویش ڕازی بوو.

ئیتر خەباب ڕۆژانە دەچوو بۆ لای ئەو ئاسنگەرەو لای ئەو فێری دروست کردنی شمشێر بوو، هێندە بە جوانی فێر بوو کە دروست کردنی شمشێری خەباب لەناو خەڵکیدا باس دەکرا، ئەمە وایکرد ئوم ئەنمار بیر لەوە بکاتەوە دووکانێکی تایبەت بۆ خەباب دابنێ تا پارەی زیاتری بۆ پەیدا بکات، ئەمەش هێندەی تر ئیشەکەی ئەو کوڕەی قورستر کرد.

هەر لە سەرەتای دەرکەوتنیەوە خەڵکی زۆر سەرسام بوون بە ئاکاری جوان و ژیری و قسە جوانی خەباب و زۆر متمانەیان پێی هەبوو، بەوەش زۆربەی خەڵك بۆ پێویستیەکانیان دەچوون بۆ لای ئەو.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) هات دەنگ و باس لەناو خەڵکدا بڵاوبوویەوە کە گەنجێ دەرکەوتووە بە ناوی موحەممەد و دەڵێت پێغەمبەرم، خەباب کە ئەمەی بیست تەزوو هات بە لەشیدا و هەستی کرد ئەمە قسەیەکی گاڵتە نیە.

ئیمامی ئەبوبەکر بوو بە ڕێنیشاندەری خەباب، خەبابیش خێرا چوو بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ) و لە خزمەتیدا دانیشت، کە پێغەمبەری خوای بینی و گوێی لێگرت چاوەکانی پڕ بوون لە فرمێسك و دەستی خستە دەستی پێغەمبەر(ﷺ) و موسڵمان بوونی خۆی ڕاگەیاند، بەوەش خەباب بوو بە شەشەم موسڵمانی سەر زەوی خوا.

پەند و ئامۆژگاری:

١- دەبێ بە تەمبەڵی دانەنیشین و چالاکانە ئیش بکەین و یارمەتی دایك و باوك و کەسەکانمان بدەین.

٢- دەبێ هێندە ئاکار و ڕەوشتمان جوان بێ هەموان تامەزرۆی ئەوە بن هەڵسوکەوتمان لەگەڵ بکەن و لایان خۆشەویست بین.

....

بەرەبەرە هەواڵی موسڵمان بوونی خەباب بڵاوبوویەوە، هەر کە ئوم ئەنمار ئەوەی بیست خێرا چوو بۆ لای سیباعی برای، ئەویش بە کۆمەڵێ گەنجەوە لەگەڵ ئوم ئەنماردا کەوتە ڕێ و هاتن بۆ لای خەباب، بە توندی لێیان دەدا و سزایان دەدا، جلی ئاسنینیان لەبەر دەکرد و لەبەر خۆردا دایاندەنا، ئاویان پێنەدەداو زۆر سزایان دەدا و داوایان لێ دەکرد قسە بڵێ بە پێغەمبەر(ﷺ)، بەڵام خەباب ئامادە نەبوو بە گوێیان بکات.

هێندە بە سەختی سزای خەبابیان دەدا تا جارێکیان خەباب لە ڕێی ئێشەکەیەوە چوو بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ) و وتی ئەی پێغەمبەری خوا ئایا نزای سەرکەوتنمان بۆ ناکەیت؟ پێغەمبەر(ﷺ) پێی فەرموو (پێش ئێوە کەس هەبووە چاڵی بۆ هەڵکەنراوە و خراوەتە ناوی و دواتر مشار هێنراوە و بە مشار لەسەرەوە تا خوار لەتیان کردووە، بەخوا خوای گەورە ئەم ئایینە سەردەخات...بەڵام ئێوە پەلە دەکەن) بۆیە خەباب گەڕایەوە و بڕیاری دا دووبارە خۆڕاگر بێ تا خوای گەورە سەریان دەخات.

جارێکیان خەباب شمشێرێکی دروست کرد بۆ کابرایەکی بێباوەڕ کە ناوی عاسی کوڕی وائیل بوو، کاتێ عاس هاتەوە و شمشێرەکەی برد خەباب داوای پارەکەی کرد، عاص وتی پارەت پێ نادەم تا وازنەهێنی لە ئایینەکەی موحەممەد، خەبابیش وتی تا مردنیش بە تەمای ئەوە بیت من هەرگیز واز ناهێنم لە ئایینی موحەممەد.

هێندەی نەبرد خوای گەورە سزای خۆی نارد بۆ ئوم ئەنمارو حەقی خەبابی سەندەوە، ئەوە بوو ئوم ئەنمار تووشی ژانە سەرێك بوو کە نموونەی وا لە کەسدا نەبینرا بوو، دەبوو بۆ کەمکردنەوەی ئازاری سەری ئاسن داخ بکرایەو بدرایە لەسەری،

کوڕ و کەسەکانی بەردەوام بۆ پزیشک دەگەڕان، بەڵام هەموو پزیشکەکان دەیانوت تەنها چارەسەری ئەوەیە بە ئاسنی گەرم سەری داخ بکەن، بەوەش خوای گەورە تۆڵەی خەبابی لەو ئافرەتە سەندەوە.

پەند و ئامۆژگاری:

١- دەبێ لەپێناو خوادا بەرگەی هەموو سەختی و ئازارێك بگرین و لەوەشدا منەت نەکەین بەڵکو ئەوە ئەرکی ئێمەیە، وەك چۆن پێغەمبەر(ﷺ) پێی ڕاگەیاندین پێش ئێمە خەڵکی زۆر بە سەختی لەسەر ڕێبازی خوا سزا دراون.

٢- خوای گەورە تۆڵە لە ستەمکار دەکاتەوە و مافی ستەملێکراو وەردەگرێتەوە، بەڵام دەبێ پەلە نەکەین.

....

پێغەمبەر(ﷺ) کە بینی هاوەڵانی زۆر سزا دەدرێن بڕیاریدا هاوەڵان کۆچ بکەن بۆ مەدینە، خەبابیش ویستی کۆچ بکات بەڵام لەبەر نەخۆشی ئوم ئەنمار ناچار مایەوە و دەبوو ڕۆژانە ئاسن گەرم بکات و سەری ئەو ئافرەتە داخ بکات.

بەڵام دوای ماوەیەکی کەم کۆچی کرد بۆ مەدینە و لە دەست ئەو کەسە خراپ و ناپاکانە ڕزگاری بوو، ئیتر بەردەوام لە خزمەتی پێغەمبەر(ﷺ)دا دەبوو و زانستی لێوەردەگرت و بە بینینی ڕوخساری پیرۆزی پێغەمبەر(ﷺ) ئازارەکانی بیر نەدەمان.

لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا بەشداری غەزاکانی دەکرد، لە جەنگی بەدرو ئوحودیشدا بەشداری کرد، لە جەنگی ئوحوددا بینی سیباعی برای ئوم ئەنمار کە سزای ئەوی دەدا لەسەر دەستی پاڵەوانی ئیسلام حەمزەی مامی پێغەمبەر(ﷺ) کوژرا.

بەوجۆرە خەباب هەموو ماوەی ژیانی پێغەمبەر(ﷺ) لە مەدینەدا لە خزمەتیدا بوو، چ لە غەزاکان چ لە مزگەوت و کاتی نوێژ و جەژنەکان و کاتەکانی تریشدا، تا ئەو

کاتـەی ڕۆژی وەفـاتی پێغەمبـەر(ﷺ) هـات ئـیتر یەکپارچـە ئـازار و دڵگرانـی خـەبابی داگرت، بەڵام خۆڕاگرانە بڕوای بەوە هەبوو دەبێ هەمووما‌ن بگەڕێینەوە بۆ لای خوا.

خەباب لە سەردەمی خەلیفەکانی پێغەمبەر(ﷺ)دا ژیا و خەلیفەکان و هاوەڵانیش زۆر ڕێزیان دەگرت، جارێکیان چوو بۆ لای عومەری کوڕی خەتتاب، باسـی بەسـەرهاتی خۆی بۆ کرد کە بێبـاوەڕان ئاگرێکیـان بـۆ کردۆتـەوەو خسـتوویانەتە سـەر ئاگرەکـە و بێباوەڕێك قاچی لەسەر سنگی داناوە تا بە تەواوی پشتی بسووتێ، دواتر پشتی خـۆی نیشانی ئیمامی عومەردا و ئیمامی عومەریش دەستی کرد بە گریان.

دوای تەمەنێکی زۆری پڕ لە خزمەتکردن بە ئـاییني خـوا خـەباب بـە نەخۆشـی لـە تەمەنی حەفتا و سێ ساڵیدا لـە کووفـە مـرد و ئیمـامی عـەلی نوێـژی لەسـەر کـرد و لـە کووفە تەرمەکەی ئەسپەردە کرا.

پەند و ئامۆژگاری:

١- خوا ناهێڵێـت سـتەمکار بـێ تۆڵـە لـە ژیـان دەرچـێت وەك چـۆن بـە بەرچـاوی خەبابەوە سزای ئیبن سیباعی دا.

٢- گەورەترین خەفەت و ئازاری هەر موسڵمانێ دەبێ مردنی پێغەمبەر(ﷺ) بێ.

پرسیارەکان:

١- خەباب چۆن کرا بە کۆیلە؟

٢- ئوم ئەنمار کێ بوو؟

٣- خەباب چۆن موسڵمان بوو؟

٤- چۆن خوا مافی خەبابی سەندەوە؟

٥- باسی سزای خوا بۆ سەر ئوم ئەنمار بکە.

٦- چیرۆکەکەی خەباب بۆ عومەر چی بوو؟

٧- دەتوانیت وەك خەباب خۆڕاگر بیت؟

نۆیەم

حەمزەی کوڕی عەبدولموتەلیب

حـەمزە مـامی پێغەمبـەری خـوا و گـەورە هـاوەڵی خۆشەویسـت و بـرای شـیری پێغەمبەری خوا و شێری خواو پێغەمبەرەکەی و گەورەی شـەهیدانە، ئـەو کەسـایەتیە خۆشەویستی پێغەمبەری خوایە (ﷺ).

حەمزە کوڕی عەبدولموتەلیب و برای عەبدولا بوو، عەبـدولاش بـاوکی پێغەمبـەری خوا بوو، واتە حەمزە مامی پێغەمبەری خوا بوو، هەروەها یەك ئافرەت شـیری داوە بـە حەمزە و پێغەمبەری خواش کە ناوی ئەو ئافرەتـە سـوەیبە بـوو، بـەو پێیـە حـەمزە و پێغەمبەر(ﷺ) برای یەکترن، هەروەها تەمەنی حەمزە لەگەڵ تەمەنی پێغەمبـەر(ﷺ) لە یەکەوە نزیك بوو.

پێغەمبەر(ﷺ) زۆر حەمزەی خۆشدەویست و بە چاوی ڕێز و گەورەییەوە سـەیری دەکرد، حەمزەش بە هەمان شێوە زۆر پێغەمبەری خوای خۆش دەویست.

حەمزە لەناو شاری مەککەدا کەسێکی ناودار بوو و زۆر ئـازا و دلێـر بـوو، هـەر کـە نـاوی حـەمزە بهاتایـە کـەس نەیـدەوێرا بەرامبـەری بوەسـتێت، هـەروەها زۆر ڕێـزی لێدەگیرا و قسـەی لای هـەموان گـرنگ بـوو، ئـیتر وەك سـەرکردەیەکی دیـاری نـاو ئـەو شارە وابوو.

هەروەها حەمزە لە تیرهاویشتندا ناوبانگی هـەبوو و زۆر حـەزی لـە ڕاوکـردن بـوو، زۆربەی ڕۆژەکان دەچوو بـۆ دەرەوەی شـار بـۆ ڕاوکـردن و تـا ئێـوارە لـەوێ سـەرقاڵی ڕاوکردن دەبوو ئینجا ئێوارە دەگەڕایەوە.

ڕۆژان دەچوون و ژیان لە مەککـەدا بـەو شـێوە بـەردەوام بـوو تـا پێغەمبـەر(ﷺ) کەوتە گەیاندنی پەیامی خوا بە خەڵك و بێباوەڕانیش بـە سـەختی دژایـەتییان دەکـرد، حەمزەش ئاگاداری بوو نەك زیانێکی پێ بگەیەنن، بەڵام هێشـتا موسـڵمان نـەبوو بـوو،

بەڵام خوای گەورە دواجار هۆکارێکی ڕەخساند تا حەمزە موسڵمان بێ، ڕۆژێکیان حەمزە وەك جاران خۆی ئامادە کرد و چەکی هەڵگرت و چوویە دەرەوە بۆ ڕاوکردن.

پرسیار: چەکەکەی حەمزە چی بوو؟

وەڵام/ حەمزە تیروکەوانی پێ بوو چونکە بۆ ڕاو دەچوو نەك بۆ جەنگ.

حەمزە چوو بۆ ڕاو و تا درەنگانێ سەرقاڵی ڕاوکردن بوو، لەو کاتەدا پێغەمبەر(ﷺ) لە شوێنێك بوو کە پێی دەوترێ (صەفا)، ئەبو جەهل هات و دای بە لای پێغەمبەری خواداو قسەی ناشیرینی پێ وت و بە قسەی نابەجێ پێغەمبەری خوای ئازاردا، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) هیچ وەڵامی نەدایەوەو بە دڵگرانی بەرەو ماڵەوە چوویەوە.

لەو کاتەدا ئافرەتێکی کۆیلە هەبوو گوێی لەو قسانە بوو، کاتێ حەمزە گەڕایەوە وەك جاری جاران چوو بۆ لای کەعبە تا تەوافی کەعبە بکات، لە ڕێگەیدا سەردانی کۆڕی دانیشتنی خەڵکی قورەیشی کرد، لەوێ لە لایەکەوە ئەو ئافرەتەی بینی، ئافرەتەکە وتی ئەی حەمزە ئەگەر ئەتبینی چۆن ئەبو جەهل لە صەفادا موحەممەدی ئازار دەدا و قسەی پێ دەوت و موحەممەدیش وەڵامی نەدایەوەو چوویەوە بۆ ماڵەوە.

حەمزە تووڕە بوو و زۆر بە تووڕەیی چوویە دەر تا خۆی گەیاندە لای کەعبەوسەیری کرد لە دوورەوە ئەبووجەهل دانیشتووە، حەمزە بەرەو ڕووی چوو و بە کەوانەکەی بەتوندی دای بەسەری ئەبووجەهلدا و دواتر وتی قسە بە موحەممەد دەڵێیت؟ مەگەر نازانیت من لەسەر ئایینی ئەوم و ئەو چی دەڵێت من وا دەڵێم؟ دەی ئەگەر پیاویت و هیچت پێ دەکرێ شتێ بکە.

بەوجۆرە حەمزە لەبەرچاوی هەمواندا موسڵمان بوونی خۆی ڕاگەیاند و خوای گەورەش هێندەی تر بەهۆی حەمزەوە ئایینی ئیسلامی سەرخست و بێباوەڕانیش نەیانتوانی بەرامبەر بە حەمزە هیچ شتێ بکەن.

پەند و ئامۆژگاری:

١- دەبێ هەوڵ بدەین ئازا و دلێر و نەترس بین تا بتوانین ئەوە بۆ خزمەتی ئیسلام بەکار بهێنین وەك چۆن حەمزە بەرامبەر بێباوەڕان دلێری نواند و موسڵمانانی سەرخست.

٢- نابێ بە هیچ جۆرێ ڕێ بدەین کەس بە خراپە ناوی پێغەمبەر(ﷺ) بهێنێ و هەر کەس وایکرد دەبێ تێی بگەیەنین ئەگەر بەردەوام بوو دەبێ بە توندی ڕێی لێبگرین.

....

پاش ماوەیەکی زۆر مانەوەیان لە مەککە بەهۆی ئەوەی بێباوەڕان وازیان نەدەهێنا لە ئازاردانی موسڵمانان بۆیە پێغەمبەر(ﷺ) بڕیاریدا موسڵمانان کۆچ بکەن بۆ مەدینە تا بتوانن لەوێ بەبێ ئازاردان بژین و دەسەڵاتێك دروست بکەن و لەوێوە بانگەوازی ئیسلامی بڵاوبکەنەوە.

لەنێو ئەو موسڵمانانەشدا کە کۆچیان کرد حەمزەش کۆچی کردو هاتن لە مەدینە نیشتەجێ بوون و چاوەڕێی هاتنی پێغەمبەری خوایان دەکرد، کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) هات بە گەرموگوڕی و خۆشحاڵیەوە پێشوازییان لێکرد.

پێغەمبەر(ﷺ) خەڵکە موسڵمانەکەی مەککە و مەدینەی کردن بە برای یەکتر، بەوجۆرە حەمزە و زەیدی کوڕی حارسە بوون بە برای یەکتر و هەموو شتێکیان بۆ یەکتر دەبوو، پێکەوە ئیشیان دەکرد و پێکەوە بەرهەمیان دابەش دەکرد.

دوای ماوەیەك پێغەمبەر(ﷺ) بڕیاریدا تۆڵە بکاتەوە لە قورەیش و هێزیان لاواز بکات، ئەوە بوو کاروانێکی قورەیشیەکان لە شامەوە دەگەڕایەوەو ئەبووجەهلیش لەناو ئەو کاروانەدا بوو، بێباوەڕەکان سێ سەد کەس بوون، کاتێ گەیشتە ناوچەیەك

کە پێی دەوترا سەیفولبەحر پێغەمبەر(ﷺ) حەمزەی کوڕی عەبدولموتەلیبی لەگەڵ کۆمەڵێ موسڵماندا نارد تا ڕێ نەدەن بێباوەڕەکان بگەڕێنەوە بۆ مەککە.

پرسیار: ئەمە لە چ کاتێکدا بوو؟

وەڵام: ئەمە لە مانگە ڕەمەزانی یەکەم ساڵی کۆچ کردنی پێغەمبەر(ﷺ) دا بوو.

حەمزە و موسڵمانەکان ڕێیان گرت بە ئەبووجەهل و بێباوەڕەکانی قورەیش، بەڵام کەسێك بە ناوی مەجدی هات و کەوتە نێوانیان و نەیهێشت جەنگ بکەن، بۆیە هەر کامیان بەڕێی خۆیاندا چوون.

بەڵام حەمزە داخی دڵی بەرامبەر بێباوەڕان زۆر بوو و چاوەڕێی دەرفەتێ بوو تا تۆڵەی ئەو ستەمەیان لێ بکاتەوە، ئەوەبوو جەنگی بەدر هاتە ڕێ و پێغەمبەر(ﷺ) لەگەڵ ژمارەیەك لە هاوەڵاندا لە بەدردا بەرامبەر بە بێباوەڕان وەستانەوە، ئەوەش یەکەم جەنگی ڕاستەوخۆی نێوان موسڵمانان وبێباوەڕان بوو.

پێغەمبەر(ﷺ) سوپای موسڵمانانی بە چاکی ئامادە کرد و نزای خێری بۆ کردن، بێباوەڕانیش ژمارەیان سێ بەرامبەری موسڵمانەکان بوو، بێباوەڕەکان داوایان کرد سەرەتا سێ موسڵمان بەرامبەر بە سێ بێباوەڕ بجەنگن، ئەوە بوو پێغەمبەر(ﷺ) حەمزە و عوبەیدەی کوڕی حارس و عەلی کوڕی ئەبو تالیبی نارد، بێباوەڕەکانیش بریتی بوون لە عوتبە و شەیبە و وەلید.

خێرا حەمزە هەڵمەتی برد و شەیبەی کوشت، ئەمەش یەکەم سەرکەوتنی موسڵمانان بوو، ئینجا عەلیش هەڵمەتی برد و وەلیدی کوشت، ئەمەش بوو بە دووەم سەرکەوتنی موسڵمانان، ئینجا ئەبووعوبەیدە و عوتبە یەکتریان بریندار کرد، خێرا حەمزە و عەلی دایان لە عوتبە، بەمەش موسڵمانان سەرکەوتن، ئینجا جەنگ ڕوویدا و تیایدا حەمزە دلێرییەکی بێوێنەی نواند و لەئەنجامدا موسڵمانان سەرکەوتن و بێباوەڕان شکان.

پەند و ئامۆژگاری:

١- دروست کردنی دەسەڵاتی ئیسلامی بۆ پەیڕەوکردنی فەرمانی خوا ئەرکی هەموانە وەك چۆن هاوەڵان و پێغەمبەر(ﷺ)کۆچیان کرد بۆ مەدینە تا لەوێوە فەرمانی خوا بچەسپێنن.

٢- موسڵمان ویستی جەنگ و ستەمی نیە، بەڵام ئەگەر ستەمی لێکراو لێیدرا دەبێ زۆر بەهێزانە دوژمن تێکبشکێنێ وەك چۆن پێغەمبەر(ﷺ)و هاوەڵان لە بەدردا وایانکرد.

....

بێباوەڕان ئەم شکستەیان لەبیر نەچوو، بۆیە خۆیان کۆکردەوەو هەمتر هاتنەوە بۆ جەنگ، ئەوە بوو جەنگی ئوحود لەنێوان موسڵمانان و بێباوەڕاندا ڕوویدا. ئافرەتێ کەسێکی بەناوی وەحشی دانابوو تا حەمزە بکوژێت، حەمزە لە سەرەتاوە زۆر دلێرانە جەنگاو ژمارەیەك بێباوەڕی کوشت و گورزی سەختی وەشاند لە بێباوەڕان.

بەڵام وەحشی ڕمێکی وەشاند و دای لەسەر سنگی حەمزە و شەهیدی کرد، ئینجا دوای جەنگەکە ئافرەتەکە چوو و سکی حەمزەی هەڵدڕی و جگەر و دڵی دەرکرد و تەرمەکەی شێواند، پێغەمبەر(ﷺ) زۆر بەوە دلگران و بێتاقەت بوو و حەمزەی بە گەورەی شەهیدان دانا.

پەند و ئامۆژگاری:

دەبێ لەپێناو ئیسلامدا هەموو شتێکمان بکەین بە قوربانی تەنانەت ئەگەر شەهید بوونیشتمان بێ لەپێناو خوادا.

پرسیارەکان

١-خزمایەتی حەمزە و پێغەمبەر(ﷺ) چی بوو؟

٢- حەمزە چۆن موسڵمان بوو؟

٣- موسڵمانان بۆچی کۆچیان کرد بۆ مەدینە؟

٤- باسی ڕۆڵی حەمزە بکە لە جەنگی بەدردا.

٥- حەمزە چۆن شەهید کرا؟

٦- دەتوانیت بەسەرهاتی حەمزە بۆ کەسێك باس بکەیت؟

دەیەم: ئەسمای کچی ئەبووبەکر

ئەسما ئەو ئافرەتە هاوەڵەی پێغەمبەری خوا و ژنە خواناسە بوو کە کچی خۆشەویستی پێغەمبەر(ﷺ) و خوشکی دایکی باوەڕداران و ژنی یەکێ لە گەورە هاوەڵان و دایکی یەکێ لە گەورە هاوەڵە خواناسەکان بوو، ئەو ئافرەتە بوو کە لای پێغەمبەر(ﷺ) زۆر بەڕێز بوو و پێغەمبەری خوا موژدەی بەهەشتی پێدا کاتێ فەرمووی لەبری ئەو دوو پشتێنەت لە بەهەشتدا خوا پاداشتت دەداتەوە.

ئەسما کچی ئەبووبەکری صدیق بوو، ئەبووبەکری صدیقیش هاوڕێی نزیك و خۆشەویستی پێغەمبەر(ﷺ) و دواتریش خەلیفەی یەکەمی موسڵمانان بوو، ئەو ئەبووبەکرەی کە لە قورئاندا باسی کراوە و پێغەمبەریش(ﷺ) موژدەی بەهەشتی پێداو هەموو هاوەڵانیش بە گەورەی خۆیان سەیریان دەکرد.

کاتێ ئەبووبەکری صدیق هەواڵی بیست پێغەمبەری خوا بووە بە پێغەمبەر بەبێ دوودڵی و ڕاڕایی باوەڕی پێهێنا و بوو بە یەکێ لە گەورەترین بانگەوازکەران بۆ ئایینەکەی خوا، ئیتر چەندین کەس لەسەر دەستی ئیمامی ئەبووبەکر موسڵمان دەبوون، یەکێك لەو کەسانەش کە موسڵمان بوو ئەسمای کچی بوو.

ئەبووبەکر دەستی ئەسمای گرت و بردی بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ) و وتی ئەی پێغەمبەری خوا ئەمە ئەسمای کچمە هێناومە دەیەوێت موسڵمان بێت، ئەسماش لە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ)دا موسڵمان بوو و بەوپەڕی خۆشحاڵیەوە بوو بە یەکێ لە بەرگریکارانی ئیسلام.

ئیمامی ئەبووبەکر کەسێکی ناودارو ناسراوی ناو مەککە بوو و سامانی زۆریشی هەبوو، بۆیە ئەسماو خوشك و ماڵ و منداڵیشیان لە خۆشیدا دەژییان، هاوکات باوکی ئەبووبەکر هێشتا مابوو و نەمردبوو، ئەسمایش زۆر بە چاکی خزمەتی دەکرد چونکە باپیری بوو، دەیزانی ڕۆژێ دێ ئەویش دەچێ بەتەمەندا و بە ئەرکێکی ئایینی دەزانی تا خزمەتی باپیری بکات هەرچەندە باپیری موسڵمان نەبووبوو.

پێغەمبەر(ﷺ) ڕۆژانە جارێ یا دووجار دەچوو بۆ ماڵی ئیمامی ئەبووبەکر تا ببینێ، بەوەش ئەسما ڕۆژانە پێغەمبەری خوای دەبینی، ئیتر ئەسما هەمیشە نزیک بوو لە دوو کەسی زۆر گەورە و خواناسەوە، یەکەمیان پێغەمبەری خوا(ﷺ)، دووەمیشیان ئەبووبەکری باوکی.

بەمجۆرە ڕۆژان دەهاتن و دەچوون تا ئەو کاتەی پێغەمبەر(ﷺ) مۆڵەتی دا بە موسڵمانان کۆچ بکەن بۆ مەدینە، دواتر پێغەمبەر(ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکر بڕیاریاندا کۆچ بکەن، لەو کاتەدا ئەسما کەوتە ئامادەکردنی توێشوو و کەلوپەل بۆیان، دوایی ویستی کەلوپەلەکەیان بۆ بپێچێتەوە هیچی بۆ ئەوە شك نەبرد، بۆیە پشتوێنەکەی خۆی لێکردەوەو کردی بە دوو لەتەوە و هەردوو توێشووەکەی پێچایەوە، ئیتر ئەسما بە خاوەن دوو پشتوێنەکە ناسرا چونکە پێغەمبەر(ﷺ) موژدەی پێدا لەبری ئەوەدا خوای گەورە لە بەهەشتدا دوو پشتوێنی پێ دەبەخشێ.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکر کۆچیان کرد، بێباوەڕان دەگەڕان بە شوێنیاندا تا بیانگرن، بەڵام ئەوان تازە لە شار دەرچووبوون، ئەبووجەهل و بێباوەڕەکان هاتنە بەردەرگای ماڵی ئەبوبەکر و تەقەیان دا لە دەرگا، ئەسما هاتەدەر و وتی چیتان دەوێ؟ وتیان کوا باوکت؟ وتی من چووزانم؟ خێرا ئەبووجەهلی گومڕا زللەیەکی توندی لێدا، ئەمە لە کاتێکدا ئەوکات ئەسما سکی پڕ بوو بە عەبدوڵای منداڵیەوە.

پرسیار: ئایا ئەوکات ئەسما شووی کردبوو؟

وەڵام/ بەڵێ ئەسما پێشتر شووی کرد بوو بە یەکێ لە هاوەڵە بەڕێزەکان کە زوبەیری کوڕی عەوام بوو، لەو مێردەی سکی کرد بە عەبدوڵاوە کە دواتر عەبدوڵا بوو بە هاوەڵێکی زۆر گەورە و خواناس و دوای خەلیفەکان بوو بە سەرکردەی موسڵمانان.

دوای ئەوە ئەسما لە ماڵ باوکی بوو، باپیری کە هێشتا موسڵمان نەبووبوو وتی ئەسما ئەبوبەکر کە چووە هیچ پارەی بۆ بەجێهێشتووین، ئەسما دەیزانی ئەبووبەکر هیچی بەجێنەهێشتووە بەڵام بۆ ئەوەی باپیری بێتاقەت نەبێ و قسە بە باوکی نەڵێ

وتی بەڵێ، بڕێ وردە بەردی کردە ناو توورەکەیەك و وتی ئەوە پارەیە بۆی بەجێهێشتووین، باپیریشی لەبەرئەوەی کوێر بوو بێدەنگ بوو و وتی باشە.

ئەسما پاش ماوەیەك بڕیاری کۆچی داو بە سکی پڕەوە کۆچی کرد بۆ مەدینە، لە مەدینە عەبدوڵای کوڕی لەدایك بوو، ئەوەش یەکەم منداڵی کۆچەران بوو کە لە مەدینە لەدایکبوو.

پرسیار: ئەسما دوای چەند کەس موسڵمان بوو؟

وەڵام/ ئەسما حەڤدەهەم کەس بوو کە موسڵمان بووبوو.

بەوجۆرە ئەسما لە مەدینەشدا بە باوەڕو خواناسیەوە ژیانی دەبردە سەر و هەردەم خزمەتی دەکرد بە ئاینی خواو ترسی نەبوو لە سەختیەکانی ژیان، بەڵکو هەر سەختیەکی ژیانی قبوڵ دەکرد تەنها لەپێناو ئەوەی ڕەزامەندی خوا بەدەست بێنێ.

هەروەها ئەسما خوشکی دایکی باوەڕداران عائیشە بوو، عائیشە ژنی پێغەمبەر(ﷺ) و دایکی باوەڕداران و خوشکی ئەسماو کچی ئیمامی ئەبوبەکر بوو، ئەمەش گەورەییەکی تر بوو بۆ ئەسما کە خوشکێکی وای هەبێ.

ئەسما زۆر بە جوانی عەبدوڵای پەروەردە کرد و فێری بنەماکانی ئیمان و خواناسی دەکرد، ڕاستیەکانی ژیان و گەورەیی ئیسلامی فێردەکرد، قورئانی پیرۆزی پێ دەخوێند و پێی لەبەردەکرد، عەبدوڵای دەبردە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ) و بە هەموو شێوەیەك هەوڵیدەدا بە جۆرێ ئەو کوڕەی پەروەردە بکات کە کەسێکی خواناس و چاك و گەورەی لێ دەربچێت.

ئەسما بەوجۆرە ژیا تا پێغەمبەری خواش(ﷺ) کۆچی دوایی کرد.

لە سەردەمی خەلیفە ئەبوبەکری باوکیشیدا ژیا و هەوڵی دەدا یارمەتیدەری باوکی بێ، دواتر باوکیشی کۆچی دوایی کرد، لە سەردەمی ئیمامی عومەر و ئیمامی عوسمان و ئیمامی عەلی و ئیمامی حەسەنیشدا بەهەمان شێوە ژیا.

ئیتر بەرەبەرە کەسە ئازیز و بەڕێزەکانی بەجێیان دەهێشت و ئەویش بەرەو پیری دەچوو، عەبدوڵای کوڕیشی بوو بوو بە پیاوێکی نموونەیی و خواناس و لەپێناو خوادا هەوڵی دەدا، عەبدوڵا بوو بە سەرکردەی موسڵمانان لە مەککە و مەدینەدا.

بەڵام دواجار لە جەنگێکدا عەبدوڵای کوڕی شەهید بوو، دایکیشی تەواو دلگران بوو، چاوەکانیشی لەدەستدا بوون و کوێر بووبوو، ئەوەبوو دوای دە شەو لە کوژرانی کوڕەکەی ئەویش لە تەمەنێکی دوور و درێژی سەد ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

پەند و ئامۆژگاری:

١- دەبێ لەپێناو ئیسلامدا بەرگەی هەموو سەختیو ناڕەحەتیەکان بگرین.

٢- دەبێ بە چاکی و جوانی خزمەتی دایك و باوك و باپیرو دایەگەورەمان بکەین چونکە ئەوە فەرمانی خوایە.

٣- پێویستە کاتێ کەسە ئازیزەکانمان دەمرن خۆڕاگر و سوپاسگوزار بین وەك چۆن ئەسما وای دەکرد.

پرسیارەکان:

١- ئەسما کچی کێ بوو؟

٢- ئەسما کەی و چۆن موسڵمان بوو؟

٣- ناوی مێردەکەی ئەسما چی بوو؟

٤- کۆچکردنی ئەسما بۆ مەدینە باس بکە.

٥- باسی مردنی ئەسما بکە.

٦- ئایا حەز دەکەیت هێندەی ئەسما تەمەنت درێژ بێ؟

پانزەهەم: ئەبووزەری غیفاری

یەکێ لە گەورە هاوەڵانی خۆشەویستی پێغەمبەر(ﷺ) ئەبووزەری غیفاری بوو، هێندە لەخوا ترس و دنیانەویست بوو پێغەمبەر(ﷺ) دەیفەرموو کێ دەیەوێ سەیری خاکیبوونی عیسا بکات با سەیری ئەبووزەر بکات، ئەبووزەریش هەردەم لە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ)دا بوو و پشتی کردبوویە دنیا و لەوپەڕی خواپەرستیدا بوو.

ئەبوزەر لەناو هۆزی غیفاردا دەژیا، ئەو هۆزە لەناو خەڵکدا ناوبانگیان باش نەبوو و زۆربەی خەڵك لەو هۆزە بێزار بوون و بە چاوی خراپەوە سەیریان دەکردن.

پرسیار: بۆچی هۆزی غیفار ناوبانگیان باش نەبوو؟

وەڵام/ چونکە ئەو هۆزە ناسرا بوون بە ڕێ بڕ و جەردە، لەسەر ڕێدا دەوەستان و هەر کاروانێك بهاتایە ڕێیان لێدەگرت و شتێکیان لێ دەسەندن، ئەگەرنا هەرچییان پێبووایە لێیان دەبردن.

بەڵام ئەبووزەر وەك هۆزەکەی نەبوو و ئەو کاتەش لەسەر ئایینی جاران خواپەرستی دەکرد و بە تەنها دادەنیشت و سەرقاڵی بیرکردنەوە بوو، هەوڵی دەدا بەدوای جیهانێکی تردا بگەڕێ، جیهانی پڕ لە ئاسایش و ئاشتی و خۆشەویستی و برایەتی، جیهانێ تیایدا خۆشیەکان جێی ئازارەکان بگرنەوە، برایەتی جێی ڕێگری بگرێتەوە.

هێندەی نەبرد ئەبووزەر هەواڵی بیست کەسێك بە ناوی موحەممەد لە مەککە بانگەشەی پێغەمبەرایەتی دەکات، ئەبوزەریش دڵخۆش بوو و هەستی کرد ئەمە ئەو جیهانەیە کە ئەو ئاواتی بۆ دەخوازێت، خێرا ئەبوزەر براکەی خۆی نارد بۆ مەککە تا لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) قسە بکات. ئەویش چوو بۆ لای و قسەی لەگەڵ کرد و دواتر گەڕایەوە بۆ لای ئەبوزەر.

ئەبوزەر وتی براکەم چیت بینی؟ پیاوێکی چۆن بوو؟ چی دەوت؟

براکەشی وتی بەخوا پیاوێکی زۆر باش بوو، فەرمانی دەکرد بە خەڵك تا چاکە بکەن و خراپە نەکەن.

بەڵام ئەبوزەر بەوە دڵی نەحەسایەوە و برێ ئاو و گۆچانێکی گرتە دەست و بەرەو مەککە کەوتە رێ تا گەیشتە مەککە، لەوێ حەزی نەکرد لای هەر کەسێ پرسیار لەبارەی پێغەمبەرەوە (ﷺ) بکات.

بۆیە لە کەعبە مایەوەو لە ئاوی زەمزەمی دەخواردەوە، لەوێ مایەوە تا ئەوەی عەلی کوڕی ئەببوتالیب هات بۆ ئەوێ و ئەبوزەری بینی، وتی ئەمە کەسێکی بێگانەیە، پرسیاری کرد وتی تۆ خەڵکی ئێرە نیت؟

وتی نا خەڵکی ئێرە نیم،

ئیمامی عەلی بردیەوە بۆ ماڵی خۆیان و خزمەتی دەکرد بێ ئەوەی پرسیاری لێبکات.

بۆ بەیانی بە هەمان شێوە چوویەوە بۆ کەعبە و پرسیاریشی لە کەس نەدەکرد، دووبارە ئیمامی عەلی دای بەلایدا، پرسیاری لێکرد بۆچی نەگەڕاویتەتەوە، ئایا لێرە ئیشت هەیە؟

ئەبوزەر وتی ئەگەر ئاشکرام نەکەیت پێت دەڵێم ئیشم چیە، عەلی وتی باشە،

ئەبوزەریش وتی بیستوومە لێرە پێغەمبەرێ دەرکەوتووە، دەمەوێ هەواڵی بزانم،

ئیمامی عەلی وتی زۆر باش بوو لەمنت پرسی، دەی بەدوای مدا وەرە ئەگەر بینیم مەترسیەك هەیە و خەڵکێ چاوی لێمانە من دەوەستم بە بیانووی چاککردنی نەعلەکەم و تۆیش برۆ تا پێمان نەزانن، ئەبوزەریش وتی باشە.

پێکەوە بەدوای یەکتردا کەوتنە رێ تا چوونە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ)، ئەبوزەر وتی ئەی پێغەمبەری خوا باسی ئیسلامم بۆ بکە، پێغەمبەریش(ﷺ) بۆی باسکرد، ئەبوزەر هێندە شەیداو سەرسامی فەرموودەکانی بوو یەکسەر لەوێدا موسڵمان بوو.

پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی ئەی ئەبوزەر موسڵمان بوونت ئاشکرا مەکە و بگەڕێرەوە بۆ ناو هۆزەکەت هەرکات بیستت ئێمە دەرکەوتوین وەرە، ئەبوزەر هێندە شەیدای ئایینەکەی بوو وتی ئەی پێغەمبەری خوا سوێند بەخوا لەناو ئەو بێباوەڕانەدا هاوار دەکەم کە موسڵمان بووم، ئەبوزەر چوویە کەعبەو لەناو هەموو بێباوەڕاندا هاواری کرد و وتی ئەی قوڕەیشیەکان بزانن من موسڵمانم، ئەوانیش کەوتنە لێدانی و هێندە ئازاریاندا خەریك بوو بیکوژن تا ئەوەی خێرا عەباسی مامی پێغەمبەر(ﷺ) چوو فریای کەوت و خۆی دا بەسەر ئەبوزەردا و بە قوڕەیشیەکانی وت قوڕتان بەسەر ئەتانەوێ کەسێ لە هۆزی غیفار بکوژن؟ مەگەر نازانن هەرچی کاروانی ئێوەیە بەناو هۆزی غیفاردا دێتەوە؟ ئەوانیش ئەوەیان بیست یەکسەر وازیان لێهێنا.

ئەبوزەر شەو لە مەککە مایەوە و بەیانیش دووبارە هەمان شتی کرد، بێباوەڕەکانیش کەوتنەوە لێدانی، بەڵام دووبارە عەباسی مامی پێغەمبەر(ﷺ) هاتەوەو ڕزگاری کرد.

ئەبوزەر چوو و خوێنەکەی سەر لەشی خۆی لابرد و دەست و دەموچاوی شۆرد و تێر لە ئاوی زەمزەمی خواردەوە، لەو کاتەدا پێغەمبەر(ﷺ) هات و تەوافی کەعبەی کردو نوێژی کرد، دواتر ئەبوزەر سەلامی کرد لە پێغەمبەر(ﷺ)، پێغەمبەریش(ﷺ) وەڵامی دایەوە، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی چەندێکە لێرەیت؟

وتی سێ شەوو ڕۆژە لێرەم و تەنها لەم ئاوە دەخۆمەوە،

ئیمامی ئەبوبەکر وتی ئەی پێغەمبەری خوا ڕێم بدە من ئەمشەو نانی بۆ ئامادە بکەم،

ئەوە بوو ئەبوبەکر و پێغەمبەر(ﷺ) و ئەبوزەر چوون و نانیان خوارد.

*پەند و ئامۆژگاری:

١- دەبێ ئەگەر لەناو کەسانی خراپیشدا بین ئێمە وا نەکەین بەڵکو دەبێ هەوڵ بدەین ئەوان چاك بکەین وەك چۆن ئەبوزەری غیفاری هەوڵیدا دووربێ لە خراپەکاری ناو هۆزەکەی.

٢- هەردەم هەوڵ بدەین بەدوای چاکە و ڕاستیدا بگەڕێین وەك چۆن ئەبوزەر هەر لەگەڵ ئەوەی هەواڵی پێغەمبەر(ﷺ)ی بیست چوو بۆ لای و لەو پێناوەشدا برسێتی و ئازار و لێدانی چەشت و خۆڕاگرانە وەستا.

٣- برسێتی دەروون و دڵی مرۆڤ زۆر سەختترە لە برسێتی جەستە، بۆیە دەبێ بە یادی خوا برسێتی دڵ و دەروونمان نەهێڵین وەك چۆن ئەبوزەر سێ ڕۆژ نانی نەخوارد تا بتوانێ برسێتی دڵ و دەروونی بە ئیسلام نەهێڵێ.

٤- دەبێ موسڵمان دلێر و نەترس بێ و لەپێناو خوادا بەرگەی هەر ئازار و ناڕەحەتیەك بگرێت.

....

ئەبووزەر گەڕایەوە بۆ ناو هۆزەکەی و لەگەڵ براکەیدا کەوتنە بانگەوازکردن بۆ ئیسلام تا ئەوەی نیوەی هۆزەکەیان موسڵمان بوون، نیوەی تریشیان وەستان تا پێغەمبەر(ﷺ) چوو بۆ مەدینە ئەوکات هەموویان موسڵمان بوون.

ئەبوزەر بە خواپەرستی و دنیانەویستیەوە ژیا و لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا بەشداری غەزاکانی بەدر و ئوحودو خەندەقی کرد.

ئەبوزەر هەمیشە لە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ)دا بوو و پێغەمبەری خواش تەواو ئەبوزەری خۆش دەویست، هەمیشە ئەبوزەری دەچواند بە پێغەمبەر عیسا، وەسیەتی کاری چاکی دەکرد بۆ ئەبوزەر و فەرمانی پێدەکرد هەژارانی خۆشبوێت و چاوی لە

کەسانی لە خۆی هەژارتر بێ و داوای هیچ لە کەس نەکات و پەیوەندی خزمایەتی هەبێو قسەی حەق بکات و لەبەر خوا گوێی لەسەرکۆنەی خەڵك نەبێ.

لە غەزای تەبووکدا پێغەمبەر(ﷺ) و هاوەڵان بە گەرماوە چوون بۆ جیهاد، بەڵام ئەبووزەر دواکەوتبوو، بە تەنها و بە پێ کەوتە ڕێ، کەسێ لە دوورەوە بینی وتی ئەی پێغەمبەری خوا وا کەسێك بەپێ دێت، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی بەڵکو ئەبوزەر بێت، کە سەیریان کرد وتیان ئەبوزەرە، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی (ڕەحمەتی خوا لە ئەبوزەر بە تەنها دەچێ و بە تەنها دەمرێ و بە تەنهاش زیندوو دەبێتەوە).

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) وەفاتی کرد ئەبووزەر تەواو دڵگران و بێتاقەت بوو، بەڵام بەردەوام بوو لە خواپەرستی و دنیانەویستی، بەوشێوەش لە سەردەمی ئیمامی ئەبووبەکر و عومەردا ژیا.

لە سەردەمی ئیمامی عوسماندا چوو بۆ ناوچەیەك کە پێی دەوترا (ڕەبزە)، لەوێ بە تەنها مایەوەو سەرقاڵی خواپەرستی بوو تا ئەوەی لەوێ کۆچی دوایی کرد، لەکاتی مردنیدا تەنها ژنەکەی و منداڵەکانی لەگەڵیدا بوون.

لەو کاتەدا عەبدوڵای کوڕی مەسعوود لە عێراقەوە لەگەڵ کۆمەڵێ هاوەڵەوە دەهاتەوە، نوێژیان لەسەر کرد و تەرمەکەیان ئەسپەردە کرد، ئیمامی عوسمانیش ژن و منداڵەکانی برد بۆ لای خۆی و سەرپەرشتی دەکردن، ئەمەش واتای ئەوەیە خۆشەویستی لەنێوان ئیمامی عوسمان و ئەبووزەردا زۆربووە و هەستی بەرپرسیارێتییان بەرامبەر بە یەکتر هەبووە، بەڕاستی ئەوانیش گەورەترین سەرمەشقن بۆ ئێمە تا هەردەم بەدەم یەکتریەوە بین و لە خۆشی و سەختیەکانیشدا پێکەوە بین.

پرسیارەکان:

١-هۆزی غیفار بەچی ناسرا بوون؟

٢- ئەبووزەر چۆن موسڵمان بوو؟

٣- هۆزی غیفار چۆن موسڵمان بوون؟

٤- باسی خۆڕاگری ئەبووزەر لەپێناو ئیسلامدا بکە.

٥- ئامۆژگاریەکانی پێغەمبەر(ﷺ) بۆ ئەبووزەر چی بوون؟

٦- باسی مردنی ئەبووزەر بکە.

٧- گرنگترین ئەو شتانەی لەم چیرۆکەوە فێریان بوویت چین؟

دوانزەهەم: زەیدی کوڕی سابت

زەیدی کوڕی سابت منداڵێکی بچووك و ژیر بوو کە لەگەڵ دایك و باوکیدا لە شاری مەدینە دەژیا، زەید زۆر زیرەك بوو و زوو هەستی بە شتەکان دەکرد و لەبەرکردنی زۆر باش بوو، دایکی زەیدیش ئافرەتێکی ژیر و تێگەیشتوو بوو، باوکیشی ڕۆژانە دەچوو بۆ ئیش و بژێوی ژیانی دابین دەکرد، باوکی زەید لە هۆزی بەنی نەجار بوو، بۆیە زەیدیش دەبوو بە کەسێك لە بەنی نەجار.

ڕۆژێکیان باوکی زەید چوویە دەرەوە و لە مەدینە جەنگێ ڕوویدا، جەنگەکە هێندە گەورە بوو لای هەموان ناسراو بوو و پێی دەوترا جەنگی بوعاس.

لەو جەنگەدا باوکی زەید کوژرا، بەوەش زەید هەتیوو و بێ باوك کەوت و لەگەڵ دایکیدا بە تەنها ژیانیان بەسەر دەبرد، بەڵام دایکی زەید هێندە ژیر و تێگەیشتوو بوو نەیدەهێشت زەید هەست بە تەنیایی بکات.

پرسیار: ئەی زەید کەی موسڵمان بوو؟

وەڵام/ کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) کۆچی کرد بۆ مەدینە ئەوکات زەید تەمەنی یانزە ساڵ بوو، خۆیشی و دایکیشی موسڵمان بوون و ڕوویان کردە ئایینی خوا.

زەیدی منداڵ و ژیر خێرا دەکەوتە لەبەرکردنی هەر ئایەتێکی قورئان کە دەیبیست، بەمجۆرە زەید ماوەیەك لە مەدینەدا هەوڵی زانستی دەدا.

کاتێ جەنگی بەدر هاتەڕێ دایکی زەید جلوبەرگ و پێویستی بۆ زەید ئامادە کرد و وتی کوڕەکەم بڕۆ لە پێناو ئایینی خوادا جیهاد بکە، زەیدیش خۆی زۆر تامەزرۆی جیهادی ڕێی خوا بوو، چوو و تکای کرد لە پێغەمبەری خوا(ﷺ) تا ڕێی پێبدات بەشداری ئەو جەنگە بێ، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) کە سەیری کرد تەمەنی کەمە دڵی نەهات و ڕێی نەدا بەشداری جەنگ بکات و ناردیەوە بۆ ماڵەوە، زەیدیش بە

خەفەتباری و دڵگرانیەوە چوویەوە بۆ لای دایکی و هەواڵی پێدا کە پێغەمبەر(ﷺ) ڕێی پێنەداوە بەشداری بکات و ناردوویەتیەوە بۆ ماڵەوە.

پەندو ئامۆژگاری:

١- دەبێ بەرگەی ناڕەحەتیەکانی ژیان بگرین وەك چۆن زەید بەرگەی مردنی باوکی گرت.

٢- دەبێ هەوڵ بدەین لەگەڵ ئەو کەسانەدا باش بین کە باوك یان دایکیان مردون تا هەست بە تەنیایی نەکەن.

٣- دەبێ گوێڕایەڵی فەرمان و ئامۆژگاری زاناو کەسە گەورە خواناسەکان بین وەك چۆن زەید گوێڕایەڵی فەرمانی پێغەمبەر(ﷺ) بوو.

....

دوای ئەوەی کە زەید بە دڵگرانی گەڕایەوە ماڵ هەروا بێکار و دەستەوسان دانەنیشت، بەڵکو خێرا کەوتە لەبەرکردنی قورئانی پیرۆز و وەرگرتنی زانیاری تا کات بەفیڕۆ نەدات.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) گەڕایەوە بۆ مەدینە، دایکی زەید بیری لەوە کردەوە زەید بباتە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ) بۆیە زەیدی برد بۆ لای چەند پیاوێکی هۆزەکەی و ناردی بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ) تا لە خزمەتیدا بێ و زانستی لێ وەربگرێت.

پیاوەکان وتیان ئەی پێغەمبەری خوا زەید کوڕێکی ژیرو زیرەکە و حەڤدە سوورەتی قورئانی لەبەرکردووە با لە خزمەتی تۆدا بێت، زەیدیش هەر حەڤدە سوورەتەکەی بە لەبەرکردنەوە خوێندەوە بۆ پێغەمبەر(ﷺ) و هەڵەی تێدا نەکرد، پێغەمبەری خواش (ﷺ) بەوە سەرسام بوو و ئەرکێکی نوێی ڕاسپارد بە زەید تا ئەنجامی بدات.

پرسیار: پێغەمبەر(ﷺ) چ ئەرکێکی بە زەید ڕاسپارد؟

وەڵام/ پێغەمبەر(ﷺ) داوای لە زەید کرد تا فێری زمانی جولەکەکان بێت چونکە دڵنیا نەبوو لە جوولەکە.

زەیدیش چوو دەستی کرد بە فێربوونی ئەو زمانە و لە ماوەی نیو مانگدا بە چاکی فێری زمانەکەیان بوو، زەید دەڵێت پێغەمبەر(ﷺ) پێی فەرمووم ئایا بە چاکی زمانی سریانی دەزانیت؟ وتم نا، فەرمووی دەی برۆ فێربە، ئەویش چوو و بە ماوەی حەڤدە رۆژ بە چاکی فێری زمانی سریانیش بوو.

بەمجۆرە زەید لە فێربوونی زمانەکاندا زۆر ئازا و خێرا و زیرەك بوو، ئیتر هەرچی نامەیەکی جوولەکە بهاتایە بۆ پێغەمبەری خوا (ﷺ) یان پێغەمبەر(ﷺ) بۆی بناردنایە ئەوا زەید دەیخوێندەوەو دەینووسی، بەو جۆرە گەورەترین خزمەتی دەکرد بە پێغەمبەر(ﷺ) و موسڵمانان.

پەند و ئامۆژگاری:

١- دەبێ زۆر خۆمان سەرقاڵ بکەین بە خوێندنەوەو لەبەرکردنی قورئانی پیرۆز و لێتێگەیشتنی وەك چۆن زەید توانی لە ماوەیەکی کەمدا حەڤدە سورەتی قورئانی پیرۆز لەبەر بکات.

٢- پێویستە هەوڵ بدەین تا دەتوانین خۆمان فێری زمانەکانی تر بکەین وەك زمانی عەرەبی و ئینگلیزی و چەندین زمانی تری پێویست وەك چۆن زەید توانی بە ماوەیەکی کەم خۆی فێری زمانی جوولەکە بکات.

....

هێندەی نەبرد تا پێغەمبەر(ﷺ) لەبەر ڕازی بوونی لە زیرەکی و ژیری و ڕاستگۆیی زەید کارێکی بە زەید ڕاسپارد کە ئەویش بریتی بوو لە نووسینەوەی قورئانی پیرۆز، واتە کاتێ خوای گەورە ئایەتێکی نوێی دادەبەزاند بۆ سەر

پێغەمبەر(ﷺ) زەیدی کوڕی سابت دەینووسیەوە بۆ پێغەمبەر(ﷺ)، ئەمەش گەورەترین و گرنگترین ئەرکێ بۆوو کە زەید بە جوانی ئەنجامی دەدا.

بەوجۆرە بەردەوام زەید لە خزمەتی پێغەمبەر(ﷺ)دا بوو و فەرمانەکانی جێبەجێ دەکردو هەر ئایەتێکی نوێ دابەزیایە خێرا لەسەر پێستە دەینووسیەوە، تا ئەوکاتەی ڕۆژی کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) هات، ئیتر زەید تەواو دلگران بوو چونکە خۆشەویسترین کەسی بەجێ هێشت کە ئەویش پێغەمبەری خوا بوو.

دوای کۆچی دوایی پێغەمبەر(ﷺ) بڕیاردرا خەلیفەی یەکەمی پێغەمبەر(ﷺ) دیاری بکرێ، کۆچەران حەزیان دەکرد خەلیفەی یەکەم لەوان بێت، پشتیوانانیش حەزیان دەکرد خەلیفەی یەکەم لەخۆیان بێت.

زەید لەوێدا هەڵوێستی دلێرانە و ڕاستگۆیانەی نیشاندا و هەرچەندە خۆی لە پشتیوانان بوو بەڵام وتی دەبێ خەلیفەی یەکەم لە کۆچەران بێ، چونکە پێغەمبەر(ﷺ) لە کۆچەران بوو، ئێمەش دەبینە پشتیوان و پاڵپشتی، بەمەش کێشەکەی یەکلاکردەوە.

دواتر خەلیفەی یەکەم کە ئیمامی ئەبوبەکر بوو ویستی هەموو قورئانی پیرۆز کۆبکاتەوەو بینوسێتەوە.

پرسیار: ئیمامی ئەبووبەکر بۆچی ویستی هەموو قورئان کۆبکاتەوە؟

وەلام/ چونکە خەریك بوو ئەو هاوەڵانەی هەموو قورئانیان لەبەر بوو یەکە یەکە شەهید دەبوون یان کۆچی دواییان دەکرد، بۆیە ویستی هەموو قورئان کۆبکرێتەوە و بنوسرێتەوە تا بەڵێنی خوا بێتە دی و قورئان پارێزراو بێت، ئەمەش کارێکی زۆر گەورە و گرنگ بوو.

ئیمامی ئەبوبەکر و ئیمامی عومەر زۆر بیریان کردەوە بزانن کێ بۆ ئەم کارە شیاوە، دوای ڕاوێژ و بیرکردنەوەیەکی زۆر بۆیان دەرکەوت چاکترین و شیاوترین کەس

بۆ ئەم کارە زەیدی کوڕی سابتە، چونکە ئەو لە سەردەمی پێغەمبەریشدا(ﷺ) نووسەرەوەی قورئانی پیرۆز بوو و پێغەمبەریش(ﷺ) زۆر لێی دڵنیا بوو.

کاتێ ئەمەیان بە زەید وت زەید زۆر بێتاقەتی دایگرت چونکە ئیشێکی زۆر زۆر سەخت بوو و وتی ئەگەر هەڵگرتنی هەموو شاخەکانیان بەسەر شاندا بدامایە هێندەی ئەمە لەلام سەخت نەدەبوو، بەڵام کاتێ زانی ئەو کارە پێویستە جێبەجێ بکرێ زۆر بە دڵسۆزانە دەستی پێکرد و بە جوانی هەموو قورئانی پیرۆزی کۆکردەوەو هەمووی نووسیەوەو لە یەك بەرگی تەواودا دایە دەستی ئیمامی ئەبوبەکرو ئەرکەکەی خۆی تەواو کرد، ئیتر لەو کاتەوە هەر کەسێك قورئان بخوێنێ بەردەوام خێریش بۆ زەید دەنووسرێت چونکە ئەو نووسیویەتیەوە.

دوای تەمەنێکی پڕ لە خزمەتکردن بە ئیسلام و موسڵمانان ڕۆژی مردنی زەید هات و ژیانی دنیای بەجێهێشت و گەڕایەوە بۆ لای پەروەردگاری، هەموو موسڵمانانیش تەواو دڵگران بوون بە مردنی.

پەند و ئامۆژگاری:

١- دەبێ بەردەوام لە خزمەتی قورئانی پیرۆزدا بین چونکە ئەوە گەورەترین چاکەیە.

٢- ئەگەر ئەرکێکی دروست و چاکمان پێ سپێردرا دەبێ لێی نەترسین و دلێرانە لێنەوین و بەچاکی ئەنجامی بدەین.

پرسیارەکان

١-ژیانی پێش موسڵمان بوونی زەید چۆن بوو؟

٢- بۆچی پێغەمبەر(ﷺ) نەیهێشت زەید بەشداری جەنگی بەدر بکات؟

٣- گرنگترین ئەرکەکانی زەید کە پێغەمبەر(ﷺ) پێی ڕاسپارد چی بوون؟

٤- زەید لە سەردەمی ئیمامی ئەبوبەکردا چ ئەرکێکی بەجێگەیاند؟

٥- ڕۆژانە چەندێ قورئان لەبەر دەکەیت؟

٦-ئایا ئامادەیت وەك زەید دەست بکەیت بە لەبەرکردنی قورئانی پیرۆز؟

سیانزەهەم: کەعبی کوڕی مالیک

ئەمجارەیان لە خزمەت هاوەڵێکی خۆشەویستی پێغەمبەری خوادا (ﷺ) دەژین کە ئەویش کەعبی کوڕی مالیک بوو، کەعب پیاوێك بوو لە پشتیوانان و شاعیرێکی بەهێزی پێغەمبەری خواش بوو، ئەو کەسە بوو کە هەڵەیەکی کرد بەوەی لە جەنگێکدا دواکەوت تا خوای گەورە ئایەتی لەسەر دابەزاندو لێی خۆش بوو، پێغەمبەری خوایش خۆشی دەویست و کەعبیش تا مرد دڵی پڕ بوو لە خۆشەویستی پێغەمبەر(ﷺ).

کەعب کوڕی مالیکی خەزرەجی بوو، ئەم پیاوە لە شاری مەدینەدا دەژیا، شاعیرێکی زۆر بەهێز و زمانپاراو بوو، خەڵکی سەرسامی شیعرەکانی دەبوون.

جارێکیان کەعب لەگەڵ ژمارەیەك لە خەڵکی مەدینەدا چوو بۆ مەککە تا حەجی سەردەمی خۆیان لەسەر ئایینی خۆیان ئەنجام بدەن، لەوێ هەواڵی هاتنی پێغەمبەری خوایان بیست، بۆیە لە شوێنێك کە پێی دەوترێت عەقەبە لەگەڵ پێغەمبەری خوادا دانیشتن و لەوێ موسڵمان بوون و بەیعەتیان پێدا، بەوجۆرە کەعب یەکێ بوو لەو حەفتا کەسەی مەدینە کە لەپێش خەڵکی تری مەدینە موسڵمان بوون.

دوای ئەوەی کەعب گەڕایەوە بۆ مەدینە بە گەرم وگوڕیەوە کەوتە بانگەواز کردن بۆ ئایینی خوا، دەچوو بۆ لای دۆست و کەسەکانی و باسی ئیسلامی بۆ دەکردن، شیعری بەهێزو جوانی لەسەر پێغەمبەر(ﷺ)و ئیسلام دەوت و شیعرەکانی دەبوونە هۆی موسڵمان بوونی خەڵکی، تەنانەت جار هەبوو بە یەك دێڕە شیعر کە دەیوت کەسێك دەهاتەوە هۆش و موسڵمان دەبوو.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) کۆچی کرد بۆ مەدینە کەعب چوویە خزمەتی و بەردەوام دەچوو بۆ مزگەوتەکەی پێغەمبەر(ﷺ)و دواجار بوو بە یەکێك لە ئەندامانی صوففەو بەردەوام لە مزگەوتی پێغەمبەر(ﷺ)دا دەبوو.

کەعب لە شیعرەکانیدا زۆر بە جوانی باسی جیهادی ڕێی خوای دەکرد، هاوکات دوو شاعیری تریش لەگەڵ کەعبدا شیعریان دەوت بۆ پێغەمبەر(ﷺ) کە ئەوانیش بریتی بوون لە حەسانی کوڕی سابیت و عەبدوڵای کوڕی ڕەواحە، ئەم سیانە بەردەوام بە شیعرەکانیان بەرگرییان دەکرد لە ئیسلام.

زیاترینی شیعرەکانی کەعب سەبارەت بە جەنگ و جیهاد بوون، بەڵام حەسان زیاتر باسی کەموکورتی دوژمنانی ئیسلام و گەورەیی ئیسلامی دەکرد، عەبدوڵاش زیاتر لەسەر گەمژەیی عەقڵی بێباوەڕان شیعری دەوت و سەرکۆنەی دەکردن لەسەر ئەوەی کە بێباوەڕن.

کەعب لە جەنگی ئوحوددا بەشدارییەکی دلێرانەی کرد و ئەوپەڕی تواناو هێزی خۆی بەکارهێنا بۆ لێدانی دوژمنان، کاتێ لە جەنگەکەدا موسڵمانان شکان و هەواڵ بڵاوبوویەوە وتیان پێغەمبەری خوا کوژراوە یەکەم کەس کە پێغەمبەری خوای بینی کەعب بوو و هەواڵی دڵخۆشکەری دا بە موسڵمانان و وتی موژدەبێ پێغەمبەری خوا زیندووەو نەکوژراوە، ئیتر وزە کەوتەوە ئەژنۆی موسڵمانان و سەر لەنوێ لێنەوین، کەعب کەوتە بەرگریکردن لە پێغەمبەر(ﷺ)و هێندە بە سەختی جەنگا تا ئەوەی لە حەڤدە شوێنەوە بریندارببوو.

پەند و ئامۆژگاری:

١- پێویستە بەردەوام بانگەواز بکەین بۆ ئایینی خوا با تەنانەت تەنها بە یەك ئامۆژگاریش بێ، چونکە زۆرجار بە ئامۆژگارییەکی تۆ کەسێك سوودمەند دەبێ و لە خراپە دوور دەکەوێتەوە.

٢- هەر کەس دەتوانێ لە چ بوارێکدا بەهێزە لەو بوارەدا خزمەت بکات بە ئیسلام، هەیە بە شیعر هەیە بە نووسین هەیە بە کردار هەیە بە وتار، هەیە بە پارە، هەیە بە هێز، هەیە بە نزا یان.....هتد.

٣- بەرگەگرتنی ناڕەحەتیەکان لەپێناو خوادا پاداشتی ڕۆژی دوایی هەیە وەك چۆن کەعب لە جەنگی ئوحوددا لە حەڤدە لاوە بریندار کرابوو.

....

کەعب بەردەوام لە غەزاو جەنگەکاندا لەگەڵ پێغەمبەری خوا دا(ﷺ) بەشداری دەکرد و دوا نەدەکەوت تا ئەوەی ئەمجارەیان جەنگێکی نوێ هاتە ڕێ کە سەختترین جەنگ بوو و بە ڕۆژی سەختی ناودەبرا، ناوی ئەو جەنگەش بریتی بوو لە جەنگی تەبووك، کاتێ ئەم جەنگە ڕوویدا کە بەرووبووم تازە پێدەگەیشت، گەرمایەکی زۆر سەخت بوو، ڕێگەکەش تەواو دوور بوو.

پرسیار: بۆچی ئەو جەنگە ڕوویدا؟

وەڵام/ چونکە ڕۆمەکان دەیانویست هێرش بهێننە سەر پێغەمبەر(ﷺ) و موسڵمانان و لەناویان ببەن، پێغەمبەریش(ﷺ) بڕیاریدا بەریان پێ بگرێ.

ئەوە بوو پێغەمبەر(ﷺ) فەرمانی کرد هەموو موسڵمانان خۆیان ئامادە بکەن تا بچن بۆ ئەو جەنگە، موسڵمانانیش بەوپەڕی خۆشحاڵیەوە خۆیان ئامادەکرد، دووڕووەکانیش دەچوون و بیانوویان دەهێنایەوە و دەیانوت ناتوانین بێین، پێغەمبەریش(ﷺ) ڕێی لێ نەدەگرتن.

هەندێ لە موسڵمانانیش لەبەر نەبوونی چەك و هیچ پێویستیەك نەیاندەتوانی بچن و لەبەر ئەوەش لە دڵگرانیدا دەستیان دەکرد بە گریان، ئیمامی عوسمان و چەند کەسێکی تر هەوڵیاندا پێداویستی بۆ هەندێکیان دابین بکەن.

بەڵام لەو نێوەندەدا کەعب تەمبەڵی نواند و لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا نەچوو، هەروەها دوو کەسی تریش لە موسڵمانە ڕاستگۆکان وەك کەعب تەمبەڵیان نواند و نەچوون.

پرسیار: ئەو دوو کەسەی تر کێ بوون؟

وەڵام: ئەو دووانە بریتی بوون لە میرارەی کوڕی ڕەبیع و هیلالی کوڕی ئومەییە.

کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) هاتەوە کەعب ویستی بچێ بۆ لای پێغەمبەر(ﷺ)، هەرچی کرد نەیتوانی لە خزمەت پێغەمبەر(ﷺ)دا درۆ بکات و وتی ئەی پێغەمبەری خوا هیچ بیانوویەکم نەبوو لە تەمبەڵیدا نەهاتم، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی ئەو قسە ڕاستە، دەی هەستە برۆ تا خوا بڕیارت لەسەر بدات.

پێغەمبەر(ﷺ) فەرمانی کرد موسڵمانان لەگەڵ ئەو سێ کەسەدا قسە و تێکەڵی نەکەن تا خوا بڕیاریان لەسەر بدات، چونکە ئەوانە لە کاتی ناڕەحەتیدا لە فەرمانی خواو پێغەمبەرەکەی دەرچووبوون، ئیتر ئەو سێ کەسە بەردەوام لەو بارەدا بوون و دەگریان و بێتاقەت و دڵگران بوون و دەپاڕانەوە تا خوا لێیان خۆش بێت.

کەعب بەردەوام دەچوو بۆ مزگەوت و نوێژەکانی دەکرد، بەڵام ئەو دوانەکەی تر هەر لە ماڵەوە بوون و دەگریان، کەعب دەچوو بۆ هەر شوێنێ کەس وەڵامی نەدەدایەوە، تەنانەت پێغەمبەریش(ﷺ) وەڵامی نەدەدایەوە، چونکە هەڵەکەیان گەورە بوو و دەبوو تەوبە بکەن.

لەو کاتەدا پاشای غەسان نامەیەکی ناردبوو بۆ کەعب و دەیوت بیستوومە بەرپرسەکەت لێت زیرە و ناتدوێنێ، وەرە بۆ لای ئێمە با سەرت بخەین، بەڵام کەعب نامەکەی خستە ناو تەنوورو سوتاندی.

پەنجا شەو و ڕۆژ لەو بارەدا بوون تا دوای پەنجا شەو دوای نوێژی بەیانی کەسێ هاواری کرد کەعب موژدەت لێبێ خوا لێت خۆش بوو، کەعب لە خۆشیدا جلەکەی بەری کردە خەڵات بۆ ئەو کەسەو دوو کراسی تریشی لابوو ئەوانیشی پێدا، خێرا چوو بۆ مزگەوت و خەڵکی پیرۆزباییان لێکرد.

کەعب وتی ئەی پێغەمبەری خوا لە بری ئەو تەوبەدا چی سامانم هەیە لە ڕێی خوادا دەیبەخشم، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی هەندێکی لای خۆت بهێڵەوە، بەوجۆرە خوای گەورە لەو تاوانەی خۆش بوو، ئەمەش تەوبەی ڕاست و دروستە.

ئیتر کەعب تا ڕۆژی مردنی بەو تەوبە پاك و دروستەوە ژیا و چی تر ڕێی نەدەدا خۆشیەکانی ژیانی دنیا زیان بگەیەنن بە کارەکانی بۆ ڕۆژی دوایی.

پەند و ئامۆژگاری:

١- ئەگەر تاوانێکمان کرد بە جوانی تەوبە بکەین و ئیتر لێی نزیك نەبینەوە.

٢- نابێ هیچ کات درۆ بکەین و ئەوەی ڕاستە ئەوە بڵێین وەك چۆن کەعب ئامادە نەبوو یەك درۆش بکات.

پرسیارەکان:

١- کەعب چۆن موسڵمان بوو؟

٢- کەعب چۆن بەرگری دەکرد لە ئیسلام؟

٣- لە جەنگی ئوحوددا کەعب چەند جار بریندار بوو؟

٤- بۆچی کەعب لە جەنگی تەبووکدا دواکەوت؟

٥- باسی تەوبە کردنەکەی کەعب بکە.

٦- گرنگترین پەندو ئامۆژگاری لەم چیرۆکەدا فێریان بوویت چین؟

چواردەهەم: حەکیمی کوڕی حیزام

حەکیم ئەو هاوەڵەی پێغەمبەری خوا بوو کە لەپاڵ کەعبەدا لەدایك بوو و خەدیجەی ژنی پێغەمبەری خواش پووری بوو، حەکیم درەنگ موسڵمان بوو بەڵام چاکەی زۆری هەبوو بۆیە هەرچەندە دەرفەتی کەم بوو بەڵام هەموو کاتێکی دەگرتەبەر بۆ قەرەبووکردنەوە.

حەکیم کوڕی حیزام بوو، حیزام ئافرەتێکی بە هاوسەر گرتبوو و لە مەککەدا دەژیان، سامان و پارەی زۆریان هەبوو، زۆر بە خۆشی دەژیان و چییان بویستایە لەبەردەستیاندا دەبوو، لەناو مەککەشدا بەچاوی ڕێزەوە سەیر دەکردا.

ڕۆژێکیان ئەو ژنە بە سکپڕییەوە چوو بۆ لای کەعبە و لەوێ بە دەوری کەعبەدا دەهات و دەچوو، لەوکاتەدا ژانی منداڵبوونی بۆ هات و نەیتوانی بگەڕێتەوە ماڵەوە و هەر لە پاڵ کەعبەدا منداڵەکەی بوو، ئەو منداڵەش ناوی حەکیم بوو.

منداڵێکی جوان و چاو گەش و ئێسك سووك بوو، حەکیم لەلای دایك و باوکی دەژیا و تەمەنی دەبردە سەر و فەقیری و نەبوونی نەدەچەشت، بەهۆی ڕێزی باوکی لە مەککەدا خەڵکی زۆر ڕێزیان لە حەکیمیش دەگرت و حەکیمیش لەگەڵ باوکیدا بەشداری کۆڕ و دانیشتنەکان دەبوو.

حەکیم هەر لە مەککەدا زۆر پێغەمبەری خوای خۆشدەویست و سەرسامی ڕەوشتی جوان و گەورەیی پێغەمبەر(ﷺ) بوو، لەو ماوانەدا لە مەککە جەنگێك ڕوویدا کە بە جەنگی فوجار ناسرابوو، پێغەمبەری خوایش(ﷺ) لەو جەنگەدا لەگەڵ مامەکانیدا بەشدار بوو، ئەو جەنگە کرا بۆ پشتیوانی هەژاران و دژایەتی ستەمکاران، لەو جەنگەدا باوکی حەکیمیش بەشداری کردبوو، بەڵام باوکی حەکیم لەو جەنگەدا کوژرا، بەوە حەکیم باوکی لەدەست دا و لای دایکی دەژیا.

دەسەڵاتدارانی مەککەش وەك رێزدانانێك بۆ باوكی و لەبەر بەخشندەیی و چاكەكاری حەكیم بڕیارياندا حەكیم بكەنە بەرپرسی (ریفادە) لە مەككەدا كە لە كاتی حەجدا خواردن و پێویستی حاجیەكانی دابین دەكرد.

حەكیمیش جیا لەو سامانەی بۆ ئەو كارە خرابوویە بەردەستی لە سامانی تایبەتی خۆیشی یارمەتی حاجیانی دەدا و خواردنی بۆ ئامادە دەكردن، ئیتر حەكیم لەناو خەڵكدا بە بەخشندە و چاكەكار ناسرابوو.

جارێكیان حەكیم سەد وشتری كرد بە خێر و دابەشی كرد بەسەر خەڵكدا، جارێكی تریشیان حەكیم بڕیاریدا ژمارەیەك كۆیلە ئازاد بكات، دەستی كرد بە كڕینی كۆیلە و سەد كۆیلەی كڕی و هەر هەموو كۆیلەكانی ئازاد كرد، ئیتر بەوە لای خەڵك خۆشەویست بوو.

بەڵام ئەوەی جێی سەرسوڕمان بوو حەكیم هێشتا موسڵمان نەبوو بوو هەرچەندە زۆر پێغەمبەری خوای خۆشدەویست، كاتێكیش پێغەمبەر(ﷺ) كۆچی كرد بۆ مەدینە و دواتر جەنگی بەدر ڕوویدا بێباوەڕان حەكیمیان ناچار كرد تا لەو جەنگەدا بەشداری بكات، بەڵام تیایدا نەكوژرا و بەبێ باوەڕی نەمرد.

ڕۆژێكیان حەكیم لە مەككە جلێكی زۆر جوان و ناوازەی كڕی و وتی ئەمە دەكەم بە خەڵات بۆ پێغەمبەری خوا، بۆیە لە مەككەوە كەوتە ڕێ و چوو بۆ مەدینە و چوو بۆ لای پێغەمبەری خوا، پێغەمبەریش(ﷺ) پێشوازی لێكرد و ڕێزی گرت، حەكیم وتی ئەم جلەم كڕیوە و هێناومە تا خەڵاتی تۆی بكەم، بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) لێی وەرنەگرت و فەرمووی ئەگەر پێت باشە بە پارە لێت دەكڕمەوە، هەرچەندە حەكیم هەوڵیدا بە دیاری پێی بدات بەڵام پێغەمبەر(ﷺ) وەرینەگرت، حەكیم زۆر حەزی دەكرد ئەو جلە جوانە لەبەری پێغەمبەر(ﷺ) دا ببینێ بۆیە ڕازی بوو و بە پارە پێی فرۆشت، پێغەمبەری خواش(ﷺ) لێی كڕی و كردیە بەرو پێی چوو بۆ مزگەوت و بەو جلەشەوە وتاری هەینی فەرموو.

پرسیار: بۆچی پێغەمبەر(ﷺ) ئەو دیاریەی لێ وەرنەگرت؟

وەڵام/ چونکە حەکیم بێباوەڕ بوو و ئامادە نەبوو موسڵمان بێ.

بەوجۆرە حەکیم لە مەککەدا ژیا و بەو شێوازە لەناو خەڵکدا ناسرابوو تا ئەو کاتەی پێغەمبەر(ﷺ) و موسڵمانان شاری مەککەیان فەتحکرد ئەوکات حەکیمیش موسڵمان بوو و زۆر بە چاکی باوەڕی هێنا و کەوتە خزمەتکردنی ئیسلام و هەمیشە خەفەتی بۆ ئەوە دەخوارد بۆچی زووتر موسڵمان نەبووە.

حەکیم وتی ئەی پێغەمبەری خوا من لە سەردەمی نەفامی و بێباوەڕیدا هەندێ کاری چاکەم هەبوون ئایا ئێستا کە موسڵمان بووم ئەو چاکانەم فەوتاون؟ پێغەمبەر(ﷺ) پێی فەرموو کە ئەو چاکانەشی نەفەوتاون و لای خوا بۆی دەنووسرێن، حەکیمیش بڕیاریداو وتی لە سەردەمی نەفامیدا چەند چاکەم کردبن دەبێ هێندەش لە کاتی موسڵمان بوونمدا ئەنجام بدەم، بۆیە کەوتە کڕینی کۆیلە و ژمارەی کۆیلەکانی گەیاندە سەد کۆیلە و هەموویانی ئازاد کرد، هەروەها لەڕێی خوادا سەد ئاژەڵی کرد بە خێر، هەروەها جگە لەوەش خانوویەکی ناوداری ناو مەککەی کڕی و لەپێناو خوادا ئەوەشی کرد بە خێر.

پرسیار: ئەو خانووە ناسراوە کامە بوو؟

وەڵام/ ئەو خانووە ناسراوە دارونەدوە بوو کە لای خەڵکی مەککە زۆر گەورە و گرنگ بوو و دەسەڵاتدارانی قورەیش تیایدا کۆبوونەوەیان دەبەست و بڕیارەکانیان دەردەکردن، هەر لەو خانووەشدا بوو پێشتر بێباوەڕان بڕیاریان دابوو پێغەمبەری خوا بکوژن، بەڵام حەکیم دوای موسڵمان بوونی بە پارەیەکی زۆر ئەو خانووەی کڕی و لەڕێی خوادا کردی بەخێر.

جارێکیان حەکیم داوای سامانی کرد لە پێغەمبەری خوا، ئەویش پێی بەخشی، هەمتر داوای کردو پێغەمبەر(ﷺ) پێی بەخشی، ئینجا حەکیم سوێندی خوارد جگە لە پێغەمبەر(ﷺ) سامان لە کەس وەرنەگرێت، ئیتر تا ئەو ڕۆژەی مرد تەنانەت ئەو

بەشـەی خۆیشـی وەرنـەدەگرت کـە خەلیفـەکان بۆیـان دانـابوو، هەرچـەندە ئیمـامی ئەبوبەکر و عومەر پێیان دەوت بەشەکەی خۆی وەرگرێ ئەو دەیوت بـەڵێنم داوە جگـە لـە پێغەمبـەر(ﷺ) پـارە و سـامان لـە هـیچ کەسـی تـر وەرنـەگرم، ئـەو بەڵێنەشـی بەتەواوەتی بردەسەر.

بەوجۆرە هەرچەندە حەکیم درەنگ موسڵمان بوو بەڵام نەیدەهێشت هیچ کاتی لەدەست بچێ و بەردەوام لە پەرستش و کاری چاکەو خزمەتکردن دا بوو بـە ئیسـلام و زیـاتر لـە چـل ساڵ بە موسڵمانی ژیا، تا ئەوەی دوای زیاتر لە سەد ساڵ تەمەن لە جێگەدا نـەخۆش کـەوت و سەرەمەرگی هات، لەو کاتەدا وتی خوایە تا ئێستا ترسم لە تۆ هـەبووە بـەڵام لـە ئێسـتاوە هیواو ئومێدم پێت هەیە تا بمپارێزی، ئیتر کۆچی دوایی کرد.

*پەند و ئامۆژگاری:

١- کاری چاك و بەخشندەیی و بەرێزی لای خەڵك خۆشەویست و بەرێزمان دەکات.

٢- هەرچـەندە لـە ڕابـردوودا خـراپ بـووبین ئـەوا دەرفـەت هێشـتا مـاوە و دەتـوانین قـەرەبووی ڕابـردووش بکەینـەوە وەك چـۆن حـەکیم دەسـتی پێکـرد و زۆر بـە چـاکی قەرەبووی ڕابردووی دەکردەوە.

پرسیارەکان

١- باوکی حەکیم چۆن مرد؟

٢- حەکیم لە مەککەدا چ ئەرکێکی پێ درا؟

٣- باسی خەڵاتەکەی حەکیم بۆ پێغەمبەر(ﷺ) بکە.

٤- بۆچی پێغەمبەر(ﷺ) خەڵاتەکەی حەکیمی وەرنەگرت؟

٥- حەکیم کەی موسڵمان بوو؟

٦- حەکیم لە سەرەمەرگیدا چی وت؟

٧- بۆچی حەکیم سامانی لە ئیمامی ئەبووبەکر و ئیمامی عومەر وەرنەدەگرت؟

پانزەهەم: حارسەی کوڕی نوعمان

حارسە کوڕی نوعمان بوو و دایکیشی ناوی جەعدە بوو، حارسە لەگەڵ دایك و باوکیدا لە مەدینەدا ژیانی دەبردەسەر و کەسێکی زۆر نەرم و نیان و بەسۆز بوو، بە کەسێکی چاکەکار و ڕەوشت جوان ناسرابوو.

کاتێ هەندێ لە موسڵمانانی مەدینە لە عەقەبەی دووەم گەڕانەوە و پێغەمبەری خوایش(ﷺ) موصعەبی کوڕی عومەیری نارد تا لە مەدینەدا خەڵکی فێری ئیسلام بکات حارسەش خێرا چوو بۆ لای و گوێی لە وتەکانی گرت و سەیری کرد ئایینی ئیسلام دروستترین ئایینەو ئەوەی ئەو بۆی دەگەڕا لە ئیسلامدا هەیە، بۆیە خێرا لەوێدا باوەڕی هێناو موسڵمان بوو.

بەڵام حارسە هێشتا دڵتەنگیەکی مابوو چونکە هێشتا دایکی موسڵمان نەبوو بوو، بۆیە هەوڵیدا دایکیشی موسڵمان بێ، چونکە حارسە بەوە ناسرابوو کە زۆر دایکی خۆش دەویست و هێندە لای خۆشەویست بوو کە لە هەموو شتێکدا بە گوێی دەکرد تەنانەت ڕووی نەبوو قسەیشی پێ دووبارە بکاتەوە.

ئەو ئاواتەی حارسە هاتە دی کاتێ جەعدەی دایکی گوێی گرت لە ڕێنماییەکانی ئیسلام و باوەڕی پێهێنا، ئیتر حارسە لەوپەڕی خۆشی و کامەرانیدا بوو چونکە لەگەڵ موسڵمانبوونی دایکیدا هەموو ژن و منداڵەکانی ئەو خێزانە موسڵمان بوون، بەوەش خوای گەورە هەموویانی لە گومڕایی و نەزانی ڕزگارکرد.

کاتێ هەواڵی ئەوە بڵاوبوویەوە پێغەمبەر(ﷺ) دێت بۆ مەدینە ڕۆژانە حارسە لەگەڵ خەڵکی دا دەچوویە دەرەوە بۆ پێشوازی پێغەمبەر(ﷺ) تا ئەوەی دواجار بەدیداری پێغەمبەری خوا شاد بوو، ئیتر بەردەوام دەچوو بۆ لای پێغەمبەری خوا و زانیاری و ڕێنمایی لێ وەردەگرت، پێغەمبەری خوایش کە ڕەوشتی بەرزی حارسەی بینی زۆر خۆشی ویست و بەچاوی ڕێزەوە سەیری دەکرد.

حارسە لەگەڵ پێغەمبەری خوادا بەشداری جەنگی بەدر و ئوحودیشی کرد و زۆر سوور بوو لەسەر پاراستنی پێغەمبەری خوا.

حارسە هێندە حەزی دەکرد هەموو شتێ بە حەزی پێغەمبەری خوا بێ و حەزی دەکرد خۆشی ببەخشێ بە پێغەمبەری خوا کاتێ ئیمامی عەلی فاتیمەی کچی پێغەمبەری(ﷺ) بە هاوسەرگرت حارسە خانووەکەی خۆی چۆلکرد بۆ عەلی و فاتیمە تا لە نزیك پێغەمبەری خواوە بن چونکە حارسە دەیزانی پێغەمبەر(ﷺ) حەزدەکات فاتیمە و عەلی نزیك بن لێوەی.

هەروەها کاتێ پێغەمبەر(ﷺ) صەفیەی بە هاوسەرگرت بردیە یەکێ لەماڵەکانی حارسە چونکە حارسە ئەو خانووەی چۆلکرد بوو بۆ پێغەمبەری خوا، بەمەش حارسە هەموو توانای خۆی خستبووە گەڕ بۆ خزمەتی پێغەمبەر(ﷺ).

ڕۆژێکیان حارسە دای بە لای پێغەمبەری خواداو سەیری کرد کەسێکی لەگەڵدایە، حارسە سەلامی کرد لە پێغەمبەر(ﷺ) و هاوڕێکەی و ئەوانیش وەلامیان دایەوە، ئینجا حارسە چوو، دوایی گەڕایەوەو چوو بۆ لای پێغەمبەری خوا، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی ئەو کەسەت بینی کە لەگەڵمدا بوو؟ وتی بەڵێ، پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووی دەی ئەوە جبرەئیل بوو و وەلامی سەلامەکەشی دایتەوە.

هەروەها پێغەمبەر(ﷺ) باس لەوە دەکات کاتێ لە شەوی شەورەویدا چووەتە بەهەشت لەوێ گوێی لە دەنگی حارسە بووە کە قورئانی خوێندووە، ئەوەش موژدەیەکی گەورە بوو بۆ حارسە.

ئیتر حارسە هەمیشە لە خزمەتی ئایینی ئیسلامدا لێنەویبوو و ئامادە بوو لەو پێناوەدا هەر هەوڵێك بدات، لە هەموو جەنگ و غەزاکاندا بەشداری دەکرد، دواتریش کە جەنگی حونەین ڕوویدا موسڵمانان کەوتنە بۆسەی دوژمنەوە و شکان و هەموو موسڵمانەکان ڕایاندەکرد، بەڵام سەد موسڵمان لە دەوری پێغەمبەر(ﷺ)دا مانەوەو

پارێزگارییان لێدەکرد، یەکێ لەوانەش حارسە بوو کە بەردەوام لە دەوری پێغەمبەر(ﷺ)دا بوو و بە جەستە و گیانیەوە دەیپاراست.

دوای جەنگەکە پاش ماوەیەك جبرەئیل هات بۆلای پێغەمبەری خوا، شێوەی لە شێوەی کەسێکدا بوو، لەوکاتەدا حارسە دای بەلایاندا، ویستی سەلام بکات بەڵام وتی لەوانەیە سەرقاڵ بن با کاتیان نەگرم، بۆیە چوو، لەو کاتەدا جوبرەئیل پرسیاری کرد لە پێغەمبەر(ﷺ) و وتی: ئەی موحەممەد ئەوە کێیە؟ فەرمووی حارسەی کوڕی نوعمان، جبرەئیل وتی ئەو یەکێکە لە سەد خۆڕاگرەکەی ڕۆژی حونەین کە خوای گەورە ڕۆزی ئەوانی لە بەهەشتدا دابین کردووە، ئەگەریش سەلامی بکردایە وەڵاممان دەدایەوە).

بەوجۆرە حارسە دووجار جبرەئیلی گەورە فریشتەی خوای گەورەی لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)دا بینی.

پەند و ئامۆژگاری:

١- ڕەوشتی بەرز و ڕێزگرتنی کەسەکان دەبێتە هۆی ئەوەی ئێمەش لای هەموان بەڕێز و خۆشەویست بین بەتایبەت لەلای خوای گەورە.

٢- ئەگەر فێری کارێکی چاك بووین هەوڵ بدەین کەسە ئازیزەکانیشمان فێر بکەین وەك چۆن حارسە کاتێ موسڵمان بوو هەوڵیدا دایکی و ژن و منداڵەکانی فێری ئەو چاکە و ڕاستیە بکات.

٣- دەبێ بە ماڵ و گیان و توانامانەوە لە خزمەت پێغەمبەری خوا و ڕێبازەکەیدا بین.

پرسیار: گرنگترین ئاکارێکی جوان کە حارسەی پێ ناسرا بوو چی بوو؟

وەڵام/ گرنگترین ئاکارێکی جوان کە حارسەی پێ ناسرا بوو بریتی بوو لە چاکەکردن لەگەڵ دایکیدا، بە جۆرێ دایکی هەرچی بوتایە دەست بەجێ حارسەی بۆی جێبەجێ دەکرد.

ئیتر لەگەڵ ئیمامی عوسماندا ناویان دەرکردبوو بەوەی زۆر لەگەڵ دایکیاندا چاکن، تەنانەت جاری وا هەبوو دایکی داوای شتێکی لە حارسە دەکرد، حارسەش چاك لێی

تێنەدەگەیشت، ڕووی نەبوو بڵێ دایە گیان دووبارەی بکەرەوە، بەڵکو پرسیاری لەو کەسانەی تر دەکرد کە لەو کاتەدا لای دایکی بوون دەیوت ئەوە دایکم داوای چی کرد؟ ئەوانیش پێیان دەوت، ئەویش خێرا دەچوو کارەکەی بۆ جێبەجێ دەکرد.

حارسە بەو شێوەیە هەموو کارێکی خێر و چاکی ئەنجام دەدا تا ڕەزامەندی خوا بەدەست بێنێ، لە سەردەمی خەلیفە ڕاشیدینەکانیشدا بە هەمان شێوە هەوڵی دەدا، بەڵکو لە سەردەمی ئیمامی عوسماندا کاتێ دوژمنان ویستیان هێرش بکەنە سەر ماڵی ئیمامی عوسمان حارسە وتی پشتت دەگرین و لەگەڵیان دەجەنگین.

بەڵام دواتر حارسە بەهۆی تەمەنی زۆر و ماندوێتیەوە بینایی لەدەستدا و هەردوو چاوی کوێر بوون، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا وازی نەدەهێنا لەکاری چاکە، بەڵکو قاپێ خورمای لەگەڵ خۆی دەبردە بەر دەرگای ماڵی خۆی و لەوێ دادەنیشت هەر هەژارێ بهاتایە خورمای پێدەدا، هەرچەندە ژن و منداڵەکانی وتیان ئێمە لەجیاتی تۆ ئەوە دەکەین بەڵام حارسە وتی هەر دەبێ خۆم ئەم کارە بکەم. حارسە بەوجۆرە ژیا تا لە سەردەمی موعاویەی کوڕی ئەبووسوفیاندا کۆچی دوایی کرد.

پەند و ئامۆژگاری:

نابێ هیچ کات واز لە کاری چاکە بهێنین با تەنانەت دەست یان چاو یان قاچمان ئێش نەکات وەك چۆن حارسە لەگەڵ ئەوەی کوێر بووبوو کەچی وازی نەدەهێنا لە کاری چاکە.

پرسیارەکان:

١- حارسە بە چی ناسرا بوو؟

٢-حارسە چۆن موسڵمان بوو؟

٣- بینینی جبرەیل لەلایەن حارسەوە باس بکە.

٤- پێغەمبەر(ﷺ) دەربارەی حارسە چی فەرموو؟

٥- کاتێ حارسە چاوی کوێر بوو چی کرد؟

٦- ئایا تۆ هێندەی حارسە دایکت خۆشدەوێت؟

بەرهەمەکانی نووسەر

نووسینەکان

١. ئیبن تەیمیە (ڕەچەڵەکو ڕۆڵی لە مێژووی ئیسلامیدا). (چاپکراوە).

٢. ناسینی هاوەڵانی پێغەمبەر(ﷺ). (بەرگی یەکەمی ئامادەیە بۆ چاپ).

٣. ژیانی پێغەمبەر ﷺبۆ منداڵان. (چاپکراوە).

٤. ژیانی خەلیفەکانی پێغەمبەرﷺ بۆ منداڵان. (ئەم بەرهەمەیە).

٥. ژیانی هەڵکەوتەکانی ئیسلام بۆ منداڵان. (چاپکراوە).

٦. پێناسی هاوەڵان(ﷺ).(چاپکراوە).

٧. هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ بۆ منداڵان.(چاپکراوە).

٨. ڕوانینێك بۆ مێژووی ئیسلامی(ئامادەیە بۆ چاپ).

٩. هەنگاوێك بەرەو هاوسەرگیری. (چاپکراوە).

١٠. ئیمانناسی(چیرۆك) (چاپکراوە).

وەرگێڕانەکان

١١. چەند وانەیەك لە مێژووی ئیسلامی: شێخ محمد خضری بك (چاپکراوە).

١٢. پوختەی مێژووی ئیسلامی: د.محمد سهیل طقوش (چاپکراوە).

١٣. دەوڵەتی ئومەوی: پرۆفیسۆر دکتۆر عبدالشافی محمد عبداللطیف (چاپکراوە).

١٤. مێژووی دەوڵەتی عەبباسی: د.محمد سهیل طقوش. (چاپکراوە).

١٥. دەوڵەتی سەلجووقیەکان: د.علی محمد الصلابی وەرگێڕان بەهاوکاری شاهۆ عومەر عارف(چاپکراوە).

١٦. مەغۆل لە مێژوودا: د.فؤاد عبدالمعطی الصیاد(چاپکراوە).

١٧. مێژووی ئەییووبی و مەملووکیەکان: د. أحمد مختار العبادی (چاپکراوە).

١٨. دەوڵەتی عوسمانی: د.علی محمد الصلابی وەرگێڕانی بە هاوکاری أحمد عبدالرحمان أحمد (چاپکراوە).

١٩. پوختەی شارستانیەتی ئیسلامی، نووسینی: د.رحيم كاظم محمد الهاشمي و أ. عواطف محمد العربي شنقارو.

٢٠. جەنگە گەورەکان و فتوحاتە ئیسلامیەکان: محمد سعيد مرسي (ئامادەیە بۆ چاپ).

٢١. سەرچاوەکانی ئیمامی تەبەری (نامیلکە) نووسینی:د.محمد أمحزون، لە ماڵپەری ئەیووبی بڵاوکراوەتەوە.

٢٢. پوختەی مێژووی شارستانیەتەکان، محمود شاكر، بە هاوکاری مامۆستا مووسا. (ئامادەیە بۆ چاپ).

٢٣. پوختەی مێژووی ئەورووپا لە کۆنەوە تا ئەمڕۆ: پرۆفیسۆر دکتۆر جڤری برۆن. (چاپکراوە).

٢٤. مێژووی نوێی ئەورووپا: چەند نووسەرێك، وەرگێڕان بە هاوکاری فاروق محمد محمدأمين (ئامادەیە بۆ چاپ).

٢٥. فیکری رۆژئاوا، ئەنوەرلجوندی.(چاپکراوە).

٢٦. بەراوردی ئایینەکان، نووسینی أنور الجندي. (چاپکراوە).

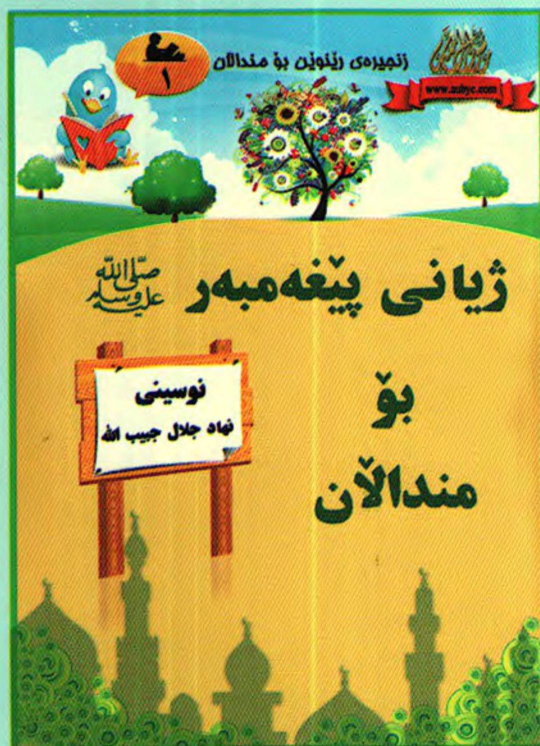
٢٧. بەراوردێك لەنێوان غەزالی و ئیبن تەیمیەدا: د.محمد رشاد سالم (ئامادەیە بۆ چاپ).

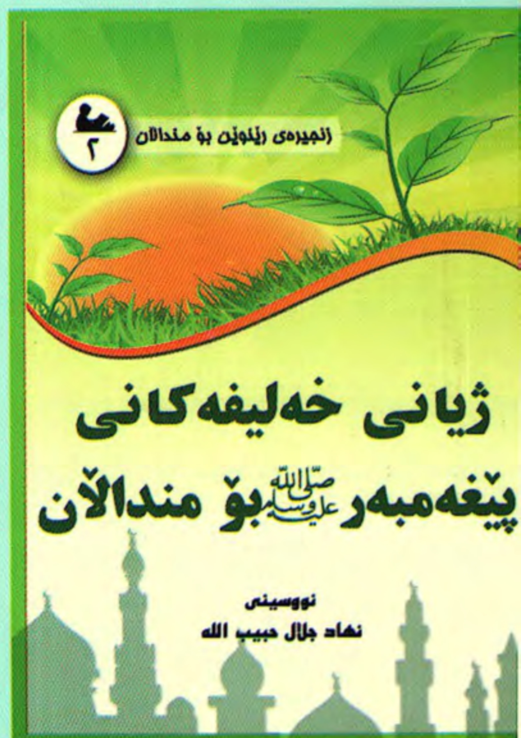
٢٨. ژیانی هاوەڵان(سێ بەرگ)، نووسینی: محمد يوسف الكاندهلوي.(چاپکراوە).

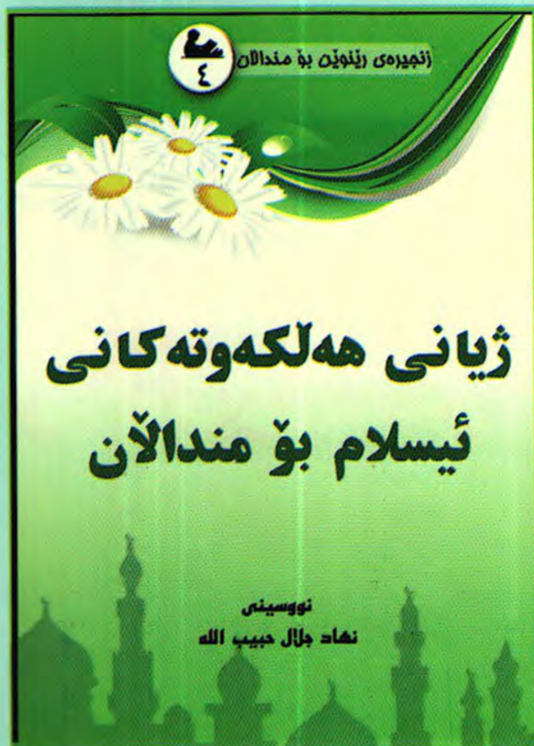
٢٩. رەوتە هەناردەکان، نووسینی: أنور الجندي.چاپکراوە.

٣٠. بەگەورەدانانی خواو حوکمی ئەوەی قسەی پێ دەڵێت(نامیلکە)، نووسینی :د.عبدالعزيز الطريفي، لە ماڵپەری ئیسلام هاوس بڵاوکراوەتەوە.

زنجیرەی ڕێنوێن بۆ منداڵان

07480176625 - 07501122150